

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14— ”
Pe 3 luni . . . 7— ”
Pe o lună . . . 2-40 ”
Numărul poporal:
Pe un an . . . 4— Cor.
Pe jumătate an 2— ”
Pentru România și
America . . . 10— franci.
Numărul de zi pentru Ro-
mania și străinătate pe an
40 franci.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Batthyányi Nrul 2.
INSERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.
Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 filerl.
Manuscrisurile nu se în-
napoiază.
Telefon pentru oraș, co-
mitat și interurban Nr. 730.

Comitetul și literații

(Reflexiuni pretinsești)

De dr. Victor Bontescu

Comitetului nostru național i-se bagă de vină și încă cu mare nedreptate, *că e prea autoritar*. Citim printre șire și auzim printre vorbe, că atitudinea, ce și-o ia de multe ori comitetul și felul cum își arogă dreptul conducerii, *e cea mai patentă tiranie, un fel de dictatură*, care nu-și poate afla de locul locului consonanța cu *spiritul democratic și larg liberal*, pe care-l reclamă esența, natura și întreaga ființă politice noastre naționale: politica celui mai radical-democratic partid al țării acesteia, indicată de însăși structura, firea și circumstanțele, între cari trăește azi neamul nostru, indicată de ființa lui în actualul Stat și reclamată de totalitatea exigențelor, intereselor și necesităților lui. Dacă vina aceasta a comitetului ar fi *aevea*, m'aș bucura — și n'ași mai pierde nici un cuvânt. Ar dovedi atunci rezultatele, ori lipsa atâtor eșecuri, cât de necesară și folositoare ar fi pentru izbânda luptei neamului nostru, *tăria aspră a unei conduceri absolut autoritare și absolut centralizate*, chiar în mâinile actualului comitet, *capacitatea colectivă* a căruia rămânând necontestată, câtă vreme e cert, că membrii săi au fost aleși cu unanimitate și din lamura intelectualilor. Și considerând relativul acela inomisibil la alegerea lor, retribuțiunea absolut necesară după ținuturi: ei sunt cu adevărat lamura părților, pe cari le reprezintă și pentru închiegarea cărora, în cadrele totalității partidului, au fost aleși. Și n'ași mai

pierde nici un cuvânt. Dar fiindcă eu văd chiar contrarul învinuirii: *cum adecă comitetul nu-și poate exercita cu destulă autoritate voința, planurile și dorințele, câtă vreme ar trebui pus în poziția, ca să dee porunci, la moment și că toată siguranța și exactitatea realizate* — mă simt îndemnat, să caut *altunde* răul și altunde vina lipsei noastre de rezultate, pe terenul politice militante, a puținului nostru spor, în cadrele generale ale politice economice, financiare și culturale și a eșecurilor mărunte, dar zilnic tot mai multe, ai căror pricinuitori nu ne sunt numai dușmanii, ci frații chiar și cari eșecuri zilnic ne picură fiere în paharul sfintelor noastre nădejdi de mai bine.

*

O seamă de tineri, *dintre cei, de cari își legase neamul frumoase nădejdi*, în sufletul cărora, nu știu care zină a sărutat scînteia aceea dumnezeiască a vecinicului zbu-
cium, cum din zbu-
ciumarea lor tresare adesea scînteia și lumină, dar cum sunt tineri și învăpăiați și lipsiți de rostul, prea de multeori exagerat de calm și de circumspect al judecății rece — ei nu arare cred, că scînteia tresărită în sufletul și din zbu-
ciumul minții lor, e *steaua sfântă a magilor, care va călăuzi poporul la liman și la fericire*; o seamă de tineri, mănuitoari măestri ai condeiului și glăsuitori limpezi a tot ce gândind simțesc și simțind gândesc — în frunte cu poetul, chiar al „pătimirilor noastre”, cu poetul *Octavian Goga* — ei sunt azi *antagoniștii comitetului* — câtă vreme ar fi să-i fie, ei, cel mai de căpetenie sprijin.

E *individualismul* acelor, cari săru-
tați pe inimă de acea zină măiastră — sunt veșnic în zbu-
cium și veșnic în fa-
cere, sunt *tinerii literați* ai neamului — antagoniști azi comitetului, reprezentantul formal și firesc al *colectivității națiunii* — sunt creatorii literari, cari în veșnicul „*Sturm und Drang*” al durerilor facerii lor individuale uită, cât de mare e deosebirea între felul, cum *colectivitatea* poate crea și între rostul creierei *individualiste*. Și uită, cât de mare-i deosebirea între gândul răsândit și între fapta împlinită. Și uită, *că doine poți scrie și cu oblonul închis dinspre sat și dinspre puvoiu vorbelor rele, câtă vreme rezultate pozitive în lupta politică, nu poți obține, decât, luptând pe arena deschisă și ținând seamă de toate împrejurările, în cari te afli și în cari te poate aduce dușmanul.*

*

Iar ei bagă de vină comitetului prea aparentul autoritarism, intoleranța față de orice îndemnuri noi, și față de orice critică, că e refractar față de orice idee modernă... *cu un cuvânt, că e cel mai aprig tiran, neținând seamă de spiritul democratic al partidului, singurul nostru duh de viață.*

Da, zic și eu, ideea democratică, cea mai largă și cea mai radicală, este singurul duh dătător de viață al politice noastre naționale, în cadrele Statului ungar. Pentru că singur prin izbândirea adevăratei democrații, a celei mai radicale, vom putea nădăjdui împlinirea visului nostru național.

Și cu toate acestea, privitor la atitu-

KARL SCHÖNHERR:

„Lege și moșie“

(Glaube und Heimat)

dramă în 3 acte*)

de Al. Bogdan

Schönherr a ales titlul acesta poate pentru că dea în două cuvinte o lămurire a motivelor principale, cari stăpănesc acțiunea dramei: întâiul: țăranul, care ține la casa și pământul său, și al doilea: țăranul, care ține la legea, la credința, la confesiunea sa.

Scriitorul și-a și grupat persoanele în vederea acestor motive. Avem luterani: familia Rott întregă, patru generații, apoi die Sandpergerin și der Unteregger; și catolici: un călăreț al împăratului (simbolizează „antireformațiunea”), Sandperger, care se face catolic din luteran, cum fu, Engelbauer von der Au și mama nevastei lui Cristian Rott. Trei persoane joacă un rol indiferent: un diac (scriitor), un cizmar și chirurgul orașului, bărbierul. Doi vagabonzi își au legea lor, nici luterană, nici catolică: „Eu cred în tine și tu în mine“.

Aproape aceeași grupare în vederea celui alt motiv. Cu rol indiferent rămân aceiași trei: bărbierul, cizmarul, diacul. Încolo se pot fixa aici

*) Reprezentată și înaintea unui public românesc, în Sibiu și Brașov. Vorbesc despre ea, fiindcă atinge împrejurări de viață, asemănătoare cu ale noastre; și din motivul acesta e bine să o cetească și să o vază și Românii din țara noastră.

mai lămurit și contraste. Bătrânul Rott, tatăl lui Cristian și Petru, tănuiește credința sa (luterană) până la urmă, pentru că să poată muri în casa sa, în țara sa, și'n clipa din urmă abia își cere foaia de drum, ca să *pribegească*. Sandperger însă se face apostat în clipa din urmă, pentru că să poată *rămânea* la căminul său.

Cristian Rott, unul din frați, acesta are rolul principal — pribegește; Petru Rott, cellalt frate, chinuit de dor se întoarce din pribegie acasă. „Toate drumurile duc (nu la Roma, ci) acasă“. Nevasta lui Cristian Rott pleacă cu el; mama ei rămâne în sat.

Spatz, fiul lui Cristian Rott, care ar fi să moștenească averea familiei și să o lase la rândul său urmașilor — „500 de ani“, zice bătrânul Rott — vrea să plece cu părinții săi și moare înecat. Astfel se pierde o moșie. Dar Engelbauer von der Au, cumpără curțile și pământurile pribegilor, ca să poată da fiecăruia din fii săi câte o moșie; cumpără una chiar și celui nenăscut, dar care azi-mâne va vedea lumina zilei. În sfârșit părechia Rott-Rottin (oameni cu casă și moșie), contractează cu părechea vagabundă Kesselflick Wolf Strassentrappel.

*

Ce se întâmplă?

Luteranii unui sat din Alpi sunt alungați din țară (ori omorâți, ca die Sandpergerin), fiindcă țin la legea lor. Și tema pare că este aceasta; să se arate, că legea, credința era mai presus de cât dragostea de moșia părintească; atunci, în

veacurile trecute. Cei doi vagabonzi vor fi servit poetului de simbol pentru a înfățișa credințele omenimii de astăzi. Alegerea lor arată, ce crede singur despre *această* omenime.

Acțiunea constă din gradarea, alternarea și încrucișarea celor două motive. Pe un fond trist de persecuții, bătăi și omoruri avem relieful următor.

În actul întâiu Cristian Rott, care cetește Biblia lui Luther pe-ascuns, mărturisește legea sa luterană în fața reprezentantului puterii împărătești.

Actul al doilea: Bătrânul Rott, care avea de gând să spună pe patul de moarte, că și el — ca și strămoșii săi — este luteran, aude, că luteranii nu se îngroapă laolaltă cu ceilalți creștini, în cimitir, ci în locul de îngropare al mortăciunilor de animale. Atunci mărturisește și el, că este luteran, și se gătește de plecare, ca „să-mi caut un mormânt cinstit în... străini“.

Actul al treilea nu ar avea rost, dacă am vedea în el numai pregătirile de călătorie și plecarea familiei Rott. Moartea copilului lui Cristian Rott, a lui Spatz, care vrând să scape din mâinile soldaților se aruncă în râu și se înneacă, nu se poate motiva prin nimic, căci ar fi prea ieftin să câștigi succesul unei drame prin accidente îndușetoare.

Ci actul acesta este gradăția ultimă a întregii drame — e și cel mai de efect din toate trei actele — și ne dă încrederea poetului: eroismul omului (Cr. Rott), care ține la ce este al său, la

dinea de aparență autoritară și tiranică a comitetului, las să urmeze, câteva reflexiuni ale d-lui *dr. Bernhard Harms, profesor al științelor de stat la universitatea din Kiel*, luate din o monografie de a lui, scrisă asupra lui *Lassalle*.

La 23 Maiu 1863 s'a înființat în Lipsca prima organizație a muncitorilor socialiști din Germania: *Reuniunea generală a muncitorilor germani*. După proiectul prietenului lui *Lassalle, Ziegler* — delegații muncitorilor au primit statutul, în 16 paragrafe. Scopul reuniunii era: *colaborarea pentru restabilirea sufragiului universal, egal și direct, pe o cale legală și pașnică, mai ales prin curcirea opiniei publice*.

Iată-i, organizația — care, cu tot rostul extrem de democratic, inherent ființei socialismului — numai *democratică n'a fost*: Președintele se alege îndată și irevocabil pe 5 ani, având dreptul ca ori când să-și aleagă substitutul. Singur președintele are dreptul, să convoace adunarea generală și a comitetului. În locul tuturor membrilor din comitet, cari repășeau, președintele avea drept să numească altul, iar pe plenipotențiații adunării generale avea dreptul, să-i suspendeze. Cu un cuvânt: *reuniunea era eminentemente în mod monarchic organizată — instrument în mâinile dictatorului*.

A și fost expusă această organizație multor bârfeli și multor critici, nu numai din partea dușmanilor, ci din partea aderenților lui *Marx* chiar, tatăl social democrației de azi, și cu toate acestea fără acțiunea lui *Lasalle* și a „*Reuniunii generale a muncitorilor germani*” nu știm zău, *dacă social-democrația germană de azi, ar fi acolo, unde este*; — și dacă ea, cel mai radical democrat partid, n'ar fi adoptat în organizația internă, cel mai radical *autoritarism*.

Dar iată, ce zice azi d. *dr. Bernhard Harms* — care de altfel, numai social-

care se gândește numai sufletul său și la mântuirea lui (adecă la curățenia sufletului), acest eroism, da, rupe și frânge arma asupritorului.

Vreau să zic, că la fapta cea mai de seamă din actul al treilea se întâmplă la sfârșitul lui. *Cristian Rott* vine cu *Spatz* în brațe. Copilul e mort.

Rott se aruncă asupra călărețului împărătesc, îl trânteste la pământ, îi pune mâna în gât, cere barda și o ridică în aer, să lovească în dușmanul său. Dar în momentul acesta se oprește el, care cetia Biblia pe ascuns și nu îngenunchia, ca omul împăratului, înaintea chipului Maicii Precistii: „*Porunca lui Hristos nu este, să omori!*”

Acesta este un supraom, un „*Übermensch*” — astfel face *Schönherr* critica lui *Nietzsche* — și călărețul uitându-se după *Rott*, care pleacă în țară streină, uitându-se după acest tată, căruia el, călărețul împărătesc, i-a omorât copilul, își frânge sabia și zdruncinat de emoție cade la pământ!

Încă un creștin! zicem noi. *Încă un luteran*, ca *Cristian Rott*, își va fi zis poetul, care s'a ferit să-și exprime gândul în cuvinte, ca să nu i se facă imputarea, că a scris o dramă *tendențioasă*.

În formă ea nu-i *tendențioasă*, în spirit da. Dar ar fi greșit, să credem, că tendința este „*luteranism*”. Nu, ea este „*creștinism*”, iubire de oameni, iertare chiar dușmanului tău. Dar poetul a făcut mai bine, că s'a ferit de cuvinte, căci în întunecul de prostie și deșertăciune, în care înnotăm, noi cu toții, s'ar fi găsit teatre, cari ar fi refuzat reprezentarea dramei și s'ar fi găsit scriitori, cari ar fi căutat în registrele bisericești după confesiunea autorului, luterană ori catolică, și ar fi uitat că el este numai un Neamț, un German.

13 Aprilie 1911.

democrat nu e, fiind profesor prusian — despre organizația monarchică a lui *Lassalle*.

„*In fine, care e rostul respectării principiului democratic!... Doar, ca fiește cărui individ, să i-se asigure absoluta libertate a ingerinței, după cum pe fiecare îl taie capul? Nu și nu! Ori care mișcare a masei reclamă concentrarea conducerii și supunerea necondiționată a voinței indivizilor, voinței și rezonului celor, cari au fost puși în fruntea conducerii. Tot respectul față de individualism, dar cât ce mi periclitează disciplina și mi slăbește puterea atacului, ori a opoziției totalității — devine fatal*”.

*

Tot respectul dar față de individualismul, preacinstiților antagoniști ai comitetului. Dar răsvrătirea lor de azi e fatală. Noi suntem și numericește și economicește și cultural și politicește, slabi față de puterea concentrată a întregului stat, împotriva noastră. La noi și conducerea și acțiunea trebuie să fie unitară și solidară, cum unitar e atacul, ce trebuie să-l dovedim.

Și e cert: limpezirea situației noastre n'o putem aștepta decât dela *îvingerea sufragiului universal*. Iar acesta n'a putea să izbândească, decât, *întrând în acțiune toate masele poporului*. Iar pentru răscolirea lor se reclamă forțe multe și forțe varii: *și cumpăt și flacără și calmul bătrânilor și văpaia tinerilor și chemarea zgronțuroasă a celor aliterați și ditirambii lucii ai literaților*.

Tot respectul față de individualism, dar azi e vorba de concentrarea puterilor, de acțiunea colectivității, de flacăra obștei, nu de scinteile indivizilor.

Vor fi adunări de popor după Paști. Voi cei limpezi la cuget și lucii la vorbă și scânteetori cu spiritul și învăpăiați în suflet — veniți cu noi în adunarea poporului!

Și vă chemăm pe toți, voi meșteri ai condeiului și meșteri ai vorbei rostite — veniți cu toții și cu vraja cuvântărilor voastre întrupați minunea, căreia noi de atâta vreme îi căutăm zadarnic încă întruchiparea!

Corruption and Reform in Hungary

A study of electoral practice

by

R. W. Seton-Watson

D. Titt (Oxon)

London, 1911.

CAP I.

Corupție electorală și reformă electorală!).

De când sufragiul universal a devenit în Austria un fapt aaccompli, centrul intereselor politice din monarchia dualistică s'a mutat în Ungaria, unde chestia lui a fost sulevată în toamna a. 1905.

Situația politică a Ungariei sub guvernul coaliționist (Aprilie, 1906—Decembrie, 1909) a fost fără păreche în Europa. Partidul liberal, care guvernase Ungaria — de când pactul din 1867 a reintrodus regimul constituțional — douăzeci de ani, aproape fără opoziție serioasă, dispăru pe neașteptate de pe scenă în urma unei singure alegeri, (Ianuarie, 1905), conducătorul contele Ștefan Tisza și toți partizanii săi mai iscușiți retrăgându-se în viața privată și lăsând

!) Partea cea mai mare a acestui capitol a apărut sub capitolul XIII a cărții mele „*Problemele rasei în Ungaria*”; dar s'au făcut în acest volum numeroase adăugări și schimbări.

pe opoziții lor stăpâni absoluți pe arena politică.

Partidul independentist, care în decursul călătoriei sale de 40 ani prin pustie, susținuse principiile extreme radicale ale lui Ludovic Kossuth, izbuti în fine să ajungă la putere, dar numai ca la timpul său să se lase subjugat de principii reacționare.

Ca o urmare a acestora, Ungaria a fost condusă de o stângă radicală, care în aceeaș vreme era ultra-conservativă, ultra-protecționistă și ultra-șovinistă — o majoritate covârșitoare, care nu suferia păreri contrare, și nu se rușina să rărească șirurile opoziției prin suspendarea imunității și căi mai volnice. Într'aceea șirurile sale sporeau prin ceata ahtiaților după funcții și renegații partidului defunct liberal; și astfel partidul cândva radical a lui Kossuth trecu prin o metamorfoză, cât cu greu ar fi fost recunoscut chiar de fondatorul său. Ajungând la putere, conducătorii coaliției insistară de repețite ori asupra caracterului transitor al guvernului lor²⁾, și vestiră, că datoria cea mai de frunte e trecerea prin parlament a unei reforme electorale.

În butul zelului trimbițat în interesul acestei reforme electorale, guvernul n'a făcut nici un pas să aducă în casa țării un proiect de lege, pe motivul că trebuie studiat îndelung în ministerul de interne; pe când în parlament, cu aprobarea casei, trecea lege după lege, care de care mai reacționară.³⁾ Chipul cum l-au întâmpinat pe d. Mezőfi, singurul deputat socialist din casa țării, când în 1907 luna Octomvrie, a interpellat guvernul pe tema reformei electorale, a dovedit sentimentele casei întregi. Intre strigătele puternice și ostile ale tuturor, un singur membru al coaliției a votat pentru urgența moțiunii d-lui Mezőfi.

Cabinetul coaliționist a rămas în slujbă 2 ani și 1/2, fără ca să facă măcar vre-o indicație vagă, referitor la cadrele între cari, acest prim punct al programului lor, ar fi fost să se desfășure. Iar când în urmă, în luna Noemvrie al anului 1909, contele Andrassy, a prezentat parlamentului un proiect reacționar de vot plural public, și când chiar și acesta a fost socotit din partea unei fracțiuni destul de numeroase a casei de prea radical, a fost evident pentru oricine, că coaliția nu era aplicată să-și implinească cuvântul dat în chip solemn.⁴⁾ Nu s'a făcut nici o încercare de a asigura trecerea proiectului în parlament; și criza internațională, provocată de anexarea Bosniei, a îmbiat guvernului ungar prilejul de a mușamaliza chestia reformei. Cu primăvara an. 1909 Cabinetul coaliționist căzuse în ultimele faze ale paraliziei și o duse până în vară și toamnă numai mulțumită faptului, că monarhul nu găsia hărbați politici să-l înlocuiască.

Noul ministru-președinte, contele Khuen-Hédervary, pe timpul numirii sale, se bucura de faima, că ar fi împărțind pe tema dreptului de vot păreri liberale ale Soveranului și Moștenitorului de tron; și cel puțin doi din membrii cabinetului său sunt sprijinitori calzi ai sufragiului universal, cu toate că alți doi sunt tot pe atât de contrari introducerii aceluia.

Dar numirea lui Ileszenszky ca sub-secretar în ministerul de interne, și pregătirile multe și complicate ale acestuia de a influența rezultatul alegerilor, au fost o prevestire sinistă a noiei ere de lumină și puritate. Cu cât se apropia mai mult ziua alegerii, ministrul-președinte devenia tot mai precaut în enunțările sale asupra reformei electorale, și în 14 Maiu, exprimând de-o parte în chip absolut convingerea, că votul plural e numai falsificarea dreptului de vot, condamnă de altă parte votul secret, și accentuiază în chip vag, dar cu emfază, necesitatea de a limita dreptul de vot astfel, ca să asigure caracterul maghiar al țării.

2) Spre pildă contele Albert Apponyi la 8 Sept. 1906 în Iászberény.

3) Intre acestea cele mai vestite au fost legea despre muncitorii agricoli (XIV, 1907) a lui Darányi, legea despre școli a contelei Albert Apponyi (XXVI și XXVII, 1907) și pragmatica căilor ferate a lui Kossuth (X/IX, 1907), a cărei din urmă dispoziții știrbind stipulațiunile compromisului ungaro-croat, împinsă pe Croați la obstrucție parlamentară, și dădu prilej Cabinetului ungar și satelitelui acestuia baronul Paul Rauch să suspendă constituția croată.

4) Mulțumită indiscreției dlui Géza Polónyi, Penfant terribil al Cabinetului coaliționist (pe cari afaceri scandaloase l-au alungat din slujbă în Februarie 1907), faimosul „*Pact*” încheiat între Coroană și coaliție, când această din urmă își ocupă slujba, a devenit notoriu, și nime, care l-a citit, va nega aserțiunea noastră.

Rezultatul alegerilor a fost o învingere covârșitoare de partea partidului muncii, cum boțeze contele Khuen-Héderváry partidul liberal re'nviat. Cu cauzele interne ale acestei învingeri mi-am propus să mă ocup în acest volum. Pentru acuma observ numai, că și noul guvern e tot așa de irevocabil obligat la introducerea votului universal, ca și cel precedent, și că e foarte probabil să dovedească aceeași grabă în rezolvirea problemei ca și coaliția.

Contele Andrassy nu a exagerat, când, așternând pe masa țării proiectul său, a declarat, că întreg viitorul Ungariei depinde dela felul cum e rezolvată problema aceasta; și acest lucru va fi pentru cetitor cu atât mai evident, dacă își va da seamă de situația insuportabilă, ce a rezultat pe urma decadenței sistemului electoral și parlamentar din Ungaria.

Legea electorală de azi a Ungariei, putea, când a fost adusă în 1874, să stee alături cu legea multor țări, mai cu seamă Austria, în care domnia sistemul curial complicat. Dar de atunci încoa, a fost întrecută de toți vecinii săi, și astăzi este poate legea cea mai neliberală din toată Europa.

Cvalificările pentru dreptul de vot sunt așa de complicate și alese, cât organul oficial al guvernului descria cândva dreptul de vot ungar: „confuzie babelică“. E bazat pe avere, dare, profesiune sau rang și privilegiu străbun⁶⁾; și s'au luat toate măsurile de-a eschide nu numai servitorii în înțelesul larg al cuvântului, dar și toți muncitorii tocmiti (§. 10). Astfel că proletariatul nu e de loc reprezentat în parlamentul ungar, și chiar și meșteșugarul iscusit încă e o cantitate negliabilă în politică; mai puțin de 6% din muncitorime și numai 13% din clasa micilor industriași, se bucură de drept de vot. Nu mai puțin de 59% de alegători sunt stăpâni alor mai mult de 8 acres de pământ.

Avea numai 6% din toată populația se bucură de drept de vot și în consecință multe cercuri s'au redus numai la niște sătulețe amărîte. De prezent sunt 2 cercuri cu mai puțin de 200 voturi, 9 cu mai puțin de 500, 49 (sau 11%) cu mai puțin de 1000: pe când 280 au mai puțin de 3000 voturi⁷⁾. Și cum proporția votanților ce votează de fapt, în Ungaria nu e

⁶⁾ Vezi legea XXXIII (1874). Cens. după moșie. Au drept de vot: a) în orașe libere, adică municipale și cu magistrat regulat. not trad.) proprietarii de case, cari plătesc dare de casă după o locuință de trei odăi, și proprietarii de pământ, cari plătesc taxe după un venit direct de 32 cor. (§. 3 a, b). b) în districte rurale, (numai în părțile ungurene, nota trad.) cari au $\frac{1}{4}$ sesiune urbarială sau un teritor corespunzător aceleia. Asta ar corespunde cam la 14 acres (1 acre = 0.4 hectar, trad), dar în urma dispozițiilor meșteșugite a §. 4, variaza foarte în diferitele comitate. c) Proprietarii de casă (în țara întreagă not. trad), a căror dare de casă a fost statorită după un venit curat anual de 210 cor. (§. 6 a). d) În Transilvania, proprietarii de case, cari plătesc dare de pământ după un venit direct de 168 cor., 159 cor. 60 fil. respective 145 cor. 60 fil., după clasa la care s'o numărăți în ce privește plățirea dării (§. 5 a).

⁷⁾ Titlu sau drept de vot după dare (a) neguțătorii, industriași sau meseriași dela orașe, cari plătesc dare după venit de cel puțin 210 cor. (§. 6 c, d). (b) La sate, ceice plătesc dare cel puțin pentru un ucenic (§. 6 e). (c) Ceice plătesc dare de stat după un venit de cel puțin 210 cor. (§§ 5 b, 6 b). (d) Cei puși la dare pe baza unui venit curat de 210 cor. (din pământ, case, câștig și capital sau rentă, not. trad). în clasa I, cari sunt puși la dare de venit cl. IV pe baza unei plăți anuale de 1400 cor. și acei oficiali publici, cari sunt aruncați tot cu aceeași dare după un salariu anual de 1000 coroane (cl. II) §. 7.

Titlu de vot pe baza profesiunii sau caracterului oficial: Toți membrii academiei maghiare, artiști academici, profesori, doctori, veterinari, ingineri, farmaciști, forestieri; notari publici și comunali, advocați, preoți, învățători (§. 9).

Drept vechiu: Toți cari au avut drept de vot înainte de 1848 (§. 2). În 1905, 32,712 persoane au votat încă pe baza privilegiilor vechi (Ung. Stat. Jahrb. XII. p. 431).

În 1872 Transilvania a avut 73 deputați și 121,415 alegători, dintre cari 80,896 (adecă 66%) au fost nobili. Dacă titlul nobilitar ar fi fost șters, numărul alegătorilor de atunci ar fi scăzut în cott. Ciucul de la 15,000 la 1,729, în Treiscaune de la 11,418 la 4,950 și în orașele Oláhfalu și Elisabetopol de la 623 și 275 la 17 și 130. Intru acești alegători nobili a fost foarte mare numărul analfabeților.

⁸⁾ Contele Kreith Béla, Térkép az 1906. országgyűlési képviselőválasztások eredményéről, 1906; Ung. Stat. Jahrb. XIV. Cele nouă mai amărîte sunt următoarele: Bereczk, 142 alegători; Szék, 182; Elisabetopol, 258; Abrud, 254; Oláhfalu, 262; Visocna, 330; Gherla, 366; Ujgyház 437; Toroczko 500. Acestea sau sunt ungurești sau săsești. Șapte cercuri (Caranșebes, Gödöllő, Homonna și 4 în Budapesta) au peste 7000 voturi.

mare⁷⁾, alegerile din 1901 prezentau următorul tablou surprinzător. Aproape una a treia parte din deputați (125) au fost aleși cu mai puțin de 100 voturi; aproape 2 din 3 părți (254) au primit mai puțin de 1000: 377 sau peste 91% mai puțin de 1500 voturi⁸⁾; și numai 11 candidați mai mult de 2000⁹⁾.

(Va urma)

Busturi în Sibiiu pentru Mihail Eminescu și Gheorghe Barițiu

O fericită idee a avut comitetul central al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“, când a hotărît să ridice în Sibiiu câte un bust întru amintirea lui MIHAIL EMINESCU, marele poet, care a făcut glorie de veci neamului nostru românesc și acelu GHEORGHE BARIȚIU, care până în depărtate vremuri viitoare va sluji tuturor generațiilor pildă neîntrecută pentru luptătorul național absolut desinteresat și intransigent.

Felicităm comitetul Astei pentru această fericită idee și deschidem coloanele ziarului nostru pentru contribuțiile tuturor Românilor spre nobilul scop. Insuși „Românul“, ziarul partidului național român, vrea să fie între cei dintâi contribuenți pentru busturile lui Mihail Eminescu și Gheorghe Barițiu.

Rugăm pe toți aderenții partidului național român să grăbească cu toții cu oblașul lor, ca atât mai curând să vedem strălucind în orașul românesc al Sibiiului chipurile în veci glorioase ale celor doi mari Români. „Românul“ primește preabucuros ofertele, ce i se vor trimite spre scopul indicat și începe chiar azi cu publicarea dăruirilor făcute chiar astăzi.

„Românul“	100 cor.
dr. Aurel Vlad	100 „
dr. Victor Bontescu	100 „
dr. Ștefan C. Popp	50 „
dr. Iustin Marșieu	20 „
dr. Cornel Iancu	20 „
dr. Romul Veliciu	20 „
Vasile Goldiș	20 „

In Total: 430 cor.

Numărul de Paști al „Românului“

Sub titlul „Românul“ de Paști confratele „Viitorul“ din București scrie următoarele:

„Numărul de Paști al „Românului“ din Arad este un adevărat „regal“ literar. Cei mai de seamă scriitori ai neamului nostru și-au dat concursul, pentruca acest număr, a cărui apariție a fost îngrijită de însuș genialul Caragiale, să ia proporțiile unui adevărat eveniment în publicistica românească de peste munți.

Fiindcă socotim, că ziaristica națională din Ardeal, — care din nenorocire deocamdată dispune mai mult de suflute calde gata de orice jertfă, decât de condeie îndestulătoare, — poate înregistra ca un fericit moment cultural ziua, când în paginile „Românului“ au apărut, într'o glorioasă înfrățire, numele unor artiști ca Delavrancea, Caragiale, Coșbuc, Vlahuță și Brătescu-Voinești. Și, printr'o elocventă coincidență, ziua aceasta a fost ziua de Paști, — sărbătoarea Invierei și a Biruinței.

De altfel, o mare biruință a însemnat pentru propaganda culturală a presei românești din Ungaria și numărul de Paști al „Românului“. Fiindcă triumful final al luptei de conservare națională atârână în primul rând de dragostea, ce se va putea stârni în sufletele tuturor Românilor pentru limba noastră maternă. Popoarele, cari își iubesc limba, nu pier niciodată. Dar cine ar putea să facă a fi mai iubită limba românească decât un Eminescu, un Caragiale, un Delavrancea, un Coșbuc, un Brătescu-Voinești, sau un Vlahuță?

⁷⁾ În 1896, au venit la urnă 73.5%; în 1901, 67.3%; în 1905, 67.8%; în 1906, numai 61.9%.

⁸⁾ Bunzel, Studien zur Sozial und Wirtschafts politik Ungarns, p. 109 în notă.

⁹⁾ Vezi Apendice XXVI.

Dacă, prin cine știe ce curioasă nenorocire, în inima românească ar muri vreodată dragostea pentru limba națională, desigur, că proza plină de infinită senzibilitate și culoare a lui Caragiale, Brătescu-Voinești și Delavrancea, sau versurile minunate, în cari sufletul național palpită în mod atât de armonios, ale lui Eminescu, Coșbuc și Vlahuță, ar fi de ajuns, ca să reaprindă simțirea moartă.

De aceea, sfortărea, încoronată de succes deplin, a „Românului“ este vrednică de toată lauda. Un ziar românesc în Ungaria trebuie, în primul rând, să aibe grija de a oferi cetitorilor săi modele de limbă curată românească. „Românul“ a ținut seamă din prima zi a apariției sale de această imperioasă necesitate. Și trebuie să recunoaștem, că mulțumită competenței și însuflețitoarei conduceri a d-lui Vasile Goldiș, oficiosul partidului național român a reușit să satisfacă această necesitate. Numărul de Paști al „Românului“ însă a întrecut toate așteptările, încoronând cu succes activitatea de până acum a acestui ziar.

Convinși, că nimic nu poate stimula mai puternic dragostea pentru limba națională, decât vulgarizarea operelor, cu cari literatura noastră se mândrește, urăm „Românului“ să aibă totdeauna puțina de a continua și de aci înainte lupta prin propagandă literară, cu acelaș succes ca și până acum.

Iar confratele „Libertatea“ din Orăștie scrie următoarele:

„De sfintele Paști foile noastre toate s'au silit a da cititorilor lor material cât mai ales și mai bogat, — și, cu bucurie însemnăm aci, că a fost o plăcere pentru cititorul de foi românești a lua în mână gazetele noastre, atât pe cele populare (întocmite anume pentru grosul poporului), cât și pe cele de zi, ziarele mai scumpe, scrise pentru inteligență.

Mai ales mari încordări au pus ziarele noastre din Arad, „Tribuna“ și „Românul“, să se întrecă a da de Paști foaie aleasă cetitorilor lor. Au și reușit amândouă. „Românul“ a adus lucrări, în versuri și proză, din penele poezilor Vlahuță și Coșbuc, apoi a nuvelistilor I. Brătescu-Voinești, Delavrancea, Romulus Cioflec și articoli de sărbători de Caragiale, Dr. Victor Bontescu, un articol politic de dr. Mihail Polyt (Sârb), articli economici ori de știință de dr. Madgearu, I. Corbu; din viața femeilor de zealoasa colaboratoare „Românca“, și alții. De tot frumoasă e poezia „Triumful (biruința) așteptării“ din fruntea numărului de Paști al „Românului“, pe care o dăm mai sus și noi cetitorilor noștri, dorind ca fiecare s'o înțeleagă și în suflet să și-o pună! Și așa muncitor stăruitor în lupta pentru biruința cererilor noastre naționale să se facă, ca stropul din această poezie, care, închis în robia pământului și dorind a ieși la lumină, mii de ani bate, strop după strop, în piatră s'o spargă! Și zeci de mii de stropi cad unul după altul fără a vedea spargerea pietrii, dar cei ce vin după cei căzuți, nu desnădăduesc, ci lovesc și ei mai departe în piatră! Și, deși s'ar părea ușor cugetătorului că fiecare strop a dat o luptă perdută, zădarnică, nu e așa! Că fiecare strop a spălat totuși din piatră cât un fir de praf, și milioanele de stropi au dus cu ei milioanele de firicele de piatră, aproape nevăzute, dar piatra a tot slăbit, până ce totuși s'a spart, picurii și-au făcut drum și la lumină au răzbit!

„Drum greu a fost! Dar, uite, în valuri de lumină, chemat de dorul mării, un fluviu nou vestește: triumful așteptării...“

Cât de luminată și adevărată e această pilduire, pentru lupta ce trebuie s'o ducă în această țară poporul nostru românesc, închis în robia politică, la a cărei spargere trebuie să muncească cu stăruință și așteptarea stropilor din poveste! Fiecare Român trebuie să fie un strop de acesta, tare în credința, ca răzbi-va să spargă stâncă politică ce i-s'a pus în cale spre a-l opăci să ajungă și el la larg, la lumină, la bine! Fiecare Român, bătând azi, bătând mâne, prin munca sa națională, în această stâncă, să nu desnădăduiască, să nu-și piardă voia pentru această muncă, nici atunci când i-s'ar părea că cu totul zădarnică este ea, cum i-s'ar părea și fiecărui strop din izvorul năzuitor spre sbucnire afară din pământ, că zădarnică a fost mica lui ciocnire în stâncă din cale! Așa de puțin ai putut sfârșma din stâncă, încât nici nu vezi cu ochii rodul

muncii tale de „strop“, dar puținul tău, cu puținul stropului de lângă tine, a fratelui tău, face ceva, și a tuturor fraților împreună face mai mult, și răzbaterea voastră de ieri, cu a celor de azi și cu a celor de mâine, lasă o urmă văzută în sfărîmarea stâncii politice ce vă apasă, — și ca mâne ea găurită va fi și sfărîmată, și neamul la lumina libertății va ajunge — ca și izvorul țâșnitor din piatră, de care apoi atât se bucură lumea și drag îl are! Nebun ar fi stropul care ar aștepta, ca de singură a lui lovire în stâncă, aceea să crape, să se spargă și loc întregului torent îndată să facă! Iar de vede că asta nu se întâmplă, să desnădăduiască, să zică și celor din jurul său și celor ce îi vin în urmă: Inzadar e totul, plecați-vă robiei întunerecului de aici din sânul pământului, noi nu vom vedea în veci lumina soarelui și largul mării sub întinsul albastru al cerului frumos! Tot așa nebun e Românul, care văzând că micile lui ciocniri în stâncă politică ce-i apasă neamul, nu sfarmă și nu dărîmă dintr'una întreagă această stâncă, și pentru aceea să propovăduiască fraților: plecarea grumazului, lăpădarea oricărei nădejdi de a ajunge la viitor mai senin, mai luminat, mai liber! Aș! cu cât e mai mare greutatea ce-ți stă în drum, cu atât îți va fi mai mare vrednicia după ce ai răzbit prin ea! Care izvor îți e mai drag și e de lume mai căutat: celce a ieșit aci de undeva din pământ, din lut, ori celce țâșnește cu tainic și voios murmur din stâncă? Noi Românii din această patrie, soarta acestui izvor ce sparge stâncă, o avem! Toții stropii neamului numai bravi să fim, muncitori neobosiți și plini de credință tare și de râvnă după lumina libertății, — și singuri să fim că ajunge-vom! Și lumea ne va privi cu admirare și cu plăcere, ca pe izvorul celce grea stâncă a avut de sfredelit până a putut țâșni, curat și sănătos, sub soare și cer senin!

O telegramă. Primim din Pecica următoarea telegramă;

Salutăm scriitorii români în Arad, dar protestăm în contra încercării de a exploata prezența lor în favorul disidenței Românilor fugari din partidul național.

Românii din Pecica.

*

Românii și reformele din armata austro-ungară. „Keleti Értésítő“ anunță, că chestia reformei militare, care va fi introdusă în armată, are deosebită importanță pentru Români. În legătură cu această chestie, se anunță că Românii vor întrerupe orice relație cu Viena, ideie care a fost propagată și de Mocsonyi. În această chestie, după cum anunță „Keleti Értésítő“ sunt 3 posibilități care trebuiesc urmate de Români:

1. Românii trebuie să se alieze cu partidul muncii, ceeace va însemna nimicirea partidului național român.

2. Românii trebuie să întrerupă orice legături cu Viena.

3. Românii trebuie să urmeze programul actual al partidului și deputații români să se conformeze acestui program.

Mulțumim pentru sfat, domnilor dela „K. É.“, dar nu suntem dispuși ca singuri să ne decapităm.

*

„Deutsche Bürger-Zeitung“ din Sibiu scrie următoarele: Noi (Sașii) și toți Germanii naționaliști din Ungaria n'avem nimic de-a face cu Germanii, pe cari îi laudă Apponyi în privința aceasta (în privința lăpădării de neam), pentru că aceștia sunt fugarii și renegații, de cari ne este rușine, și deputatul Sztérényi, care reprezintă și alegătorii sași (e ales în Brașov. Red. „Foi Pop.“), ar fi trebuit să știe, cât de puțin ne place nouă Sașilor politica de naționalități a lui Apponyi. Pe noi Sașii, Apponyi slavă Domnului, că nu ne-a laudat niciodată și ni-ar părea rău, dacă în cercurile politice ungurești partea aceasta din vorbirea lui Sterenyi s'ar în-

țelege astfel, că ținuta politică a Sașilor din Transilvania s'ar potrivi cu părerile contelui Apponyi în ce privește purtarea, ce ar trebui să o aibă după etnaționalitățile.

Așa departe totuși n'am ajuns încă; noi suntem aderenți ai ideii de stat unguresc, iubim patria noastră ungurească și dorim întărirea ei politică și economică. Despre firea noastră germană avem însă o părere așa de înaltă, încât suntem convinși, că nu putem sluji mai bine patriei noastre, decât cultivând, mândri pe firea aceasta germană, cele mai bune însușiri ale ei și răspândind conștiințe despre aceasta printre Germanii din Ungaria, pentru că ei să slujească cu plăcere patriei lor fiind cetățeni de rangul întâiu, dar nu ca acum, nici Germani, nici Maghiari, ci un fel de corcitură de valoare mai mică.

Germanul însă, pe care-l laudă Apponyi, e ființa, căreia i s'a răpit conștiința sa națională și ale cărei însușiri de mai puțină valoare au trecut în neamul maghiar, dar firea ei cea bună germană o pierde țara pentru totdeauna.

*

Partidul socialist și partidul național român. Din incidentul congresului socialist din Budapesta, „Seara“ din București scrie următoarele:

La congresul socialist din Budapesta s'a petrecut un fapt caracteristic pentru tactica guvernului față de adversarii săi cei mai aprigi: naționalitățile și socialiștii. Câțiva agitatori socialiști, cari sunt bănuți de legături tainice cu guvernul Khuen-Héderváry, au atacat foarte violent pe membrii comitetului central al partidului socialist, acuzându-i, că nu sunt destul de activi și provocând scene furtunoase în congres. Urmarea imediată a fost, că s'au încins între membri congresului certuri nesfârșite, iar lucrările lor pozitive s'au zădărnicit cu totul. Presa guvernamentală jubilează acum și afirmă, că partidul socialist ar fi în descompunere.

Aceeaș tactică, de a desbina pe socialiști a urmat-o înainte cu câțiva ani guvernul contelui Ștefan Tisza, iar pe urmă guvernul coaliției, din care făcea parte ca ministru de interne contele Iuliu Andrassy.

Pe atuncia socialiștii erau foarte puternici prin solidaritatea lor și amenințau necontenit situația guvernului, făcând întruniri de agitațiuni pentru votul universal. Ca să-i desbina pe socialiști, guvernul se folosise tot de agitatori „intransigenți“, cari atăcară comitetul central al partidului socialist și izbutiră a slăbi foarte rău organizația socialistă din toată țara. Acum văzând, că socialiștii devin iarăși primejdioși pe chestia votului universal, guvernul îi desbină cu aceeaș tactică.

Aceste evenimente, cari în aparență ar interesa numai pe socialiști, sunt caracteristice și pentru atitudinea guvernului față de naționaliști, în prima linie față de partidul național român. Se știe cu câtă bucurie se exploatează, în coloanele presei ungurești, campania dusă de „Tribuna“ din Arad în contra comitetului central al partidului național. Astfel se explică și nemulțumirea generală a Românilor de dincolo și a opiniei publice dela noi în contra atitudinii luate de „Tribuna“, care persistă a nu recunoaște organelor conducătoare ale partidului național nici un drept de control.

Pentru politica fraților noștri de dincolo, solidaritatea națională și disciplina de partid sunt principii de viață.

*

Tratatul din Viena. Despre tratatul dintre Khuen și Bienerth ni se comunică din Viena următoarele:

De oarece în consiliul de azi tratatul probabil se vor sfârși, înainte de-a prezenta în audiență privată la M. Sa, ca să raporteze despre sfârșitul tratatelor și despre rezultatul obținut.

Despre înțelegerea în privința limbei codului penal militar din izvor autentic ni se comunică următoarele:

1. Intreg teritoriul Monarhiei austro-ungure e rscunoscut ca teritor de judicatură unguresc în urma căreia întrebunțarea dreptului suveran al judicaturei și la armată se întâmplă în baza aceleiaș supremație de drept, ca și la judicatura civilă.

2. Drept aceea limba judicaturei militare ca și a acelei civile e ungurească,

3. La toate forurile judicaturei militare limba de desbateri e ungurească. Deci nu numai limba de desbateri a tribunalelor militare de primul rang, ci și limba tribunalului de apel și a celui mai înalt tribunal militar din Viena limba protocolară în chestii de-ale cetățenilor unguri e iurăși ungurească.

4. Acuzații, martorii militari ori civili, cari nu știu ungurește, se ascultă prin interpret, dar fasiunile lor se iau în limba ungurească.

5. Excepții se fac numai în cazul acela, dacă acuzatul respectiv, ori martorul, care nu știe ungurește, e cetățean austriac și are rangul de ofițer.

În astfel de cazuri ascultarea se întâmplă în limba de comandă, adică în limba germană. Dar și în astfel de cazuri fasiunile se iau la protocol în limba ungurească și publicarea sentinței se întâmplă în limba ungurească.

6. Dacă ofițerul cetățean austriac știe ungurește, adică dacă în lista de calificățiune e însemnat, că știe ungurește, în cazul acesta ascultarea se întâmplă în limba ungurească.

Tratativele, la ora când primim știrea de mai sus, mai continuă încă.

Regele Petru nu va merge la Budapesta.

Vizita regelui Petru din Serbia a fost amânată, cauza amânării e indispoziția Monarhului nostru, care în timpul petrecerii sale din Budapesta va petrece mai mult la Gödöllő în aer curat, ca să-i treacă răgușeala. Când s'a adus la cunoștință aceasta lui Petru și ministrului de externe Milovanovici, ambii au dat expresie regretului față de boala regelui Francisc Iosif. Ziarele sârbești, cari la început au primit cu nemulțumire știrea, că regele Petru vine la Viena, au primit fără comentariu amânarea vizitei. Aceasta tăcere se explică, că majoritatea opiniei publice din Serbia e mulțumită și vede cu satisfacție, că deocamdată Petru nu va merge la Budapesta.

Ziarele nemțești însă aduc știrea, că cauza amânării vizitei n'ar fi fost boala regelui nostru, ci societatea din Belgrad, care a fost pregătită să facă mari demonstrații la plecarea regelui din Belgrad.

Stăpânul situației azi în Serbia e acela, care se știe acomoda străzii. Acest om e marele comerciant și actualul prim ministru Pasici, care în secret a pus la cale întreaga acțiune.

Se svonește, că în secret s'ar fi făcut chiar planul, ca după plecarea lui Petru, să se proclame detronarea lui. Sub presiunea acestora, regele Petru, care e om fricos, a cedat și a intervenit să i se amâne vizita până pe toamnă, când se speră, că vor fi împrejurări mai favorabile.

Pasici în consiliul ministerial a votat pentru vizita lui Petru, dar în conversații private cu diferiți deputați a dat nu odată expresiune, că este contra ei. Tot el ar fi pus la cale tipărirea pamfletului profesorului Masaryk intitulat: „Pasici, Aehrenthal și Forgách“, care a fost de curând tradus și în limba sârbească. Acestea ar fi adevăratele motive, pe cari Viena din considerații mai înalte le-a cumpănit și a amânat vizita, ca să nu producă tulburări cu urmări fatale în Serbia. Monarhia noastră, care are de scop să restabilească raporturile bune dintre cele două state, ca să se poată aranja multe interese, pe cari le au în urma situației geografice.

Până în toamnă se crede, că opinia publică sârbească se va schimba total în spre favorul vizitei.

*

Conflictul ruso-chinez. Ministrul-președinte Stolypin s'a reîntors grabnic din concediul său, ca să poată participa la consiliul ministerial, care se ține în vederea unui nou conflict cu China. Trimisul Rusiei în China a raportat guvernului său, că guvernul chinez depășește limitele înțelegerii încheiate de curând între cele două imperii.

Tot în felul acesta raportează și fostul președinte al Dumei, Gutschow, care a întreprins o călătorie mai lungă în depărtatul orient. Acesta a câștigat impresia, că conflictul cu China este inevitabil, care a întârziat numai de aceea acum, pentru că China nu este pregătită pentru războiu.

China violează din nou pactul, pentru că ridică mai multe reprezentări diplomatice în diferite localități din Mongolia, cu scopul, ca să supravegheze de aproape toți pașii Rusiei.

Ziarul rusesc „Novoje Wremja“ are informația, că în Mandciuria se organizează în secret miliție de către autoritățile chineze, care înarmată după cele mai moderne cerințe. Un milionar chinez a donat pentru acest scop o sumă foarte considerabilă.

În curând va întreprinde ministrul de războiu al Rusiei o călătorie de studiu în Orient, ca să-și câștige informații mai sigure asupra situației. Lipsa de pregătire a Chinei însă se pare, că va încunajura izbucnirea conflictului.

Revoluția din Maroc. Guvernul francez a dispus prin reprezentanții ei, ca în toate țările să fie informate guvernele despre planurile Franței. Franța vrea să risipească toate nedumeririle ce s'au făcut în timpul din urmă în jurul acțiunii ei, că ar avea planuri de cucerire. De altfel s'au luat deja toate măsurile în privința comanda și aranjarea trupelor. Comanda supremă a fost încredințată generalului *Mo mér*. Ministrul Berteaux a raportat în consiliul ministerial asupra demersurilor luate de dânsul, cari au fost aprobate.

Parlamentul ungar

Ședința Camerei.

— Dela corespondentul nostru. —

Budapesta, 28 Aprilie.

Ședința se începe la orele 10¹/₄ a. m.

Prezidează *Albert Berzeviczy*.

Camera continuă dezbaterile *bugetului ministerului de agricultură*.

Iuliu Pajzs (kossuthist): Viitorul economiei naționale ungurești se va desvolta după felul cum vom îndruma situația actuală a economiei naționale ungurești.

Cu bucurie a auzit din vorbirea raportorului, că guvernul a continuat *acțiune de colonizare*, dar în buget nu se amintește nimic despre aceasta. Teritoriul vamal autonom nu se va realiza în grabă, dreptacea până când avem teritoriul vamal comun trebuie să folosim prilejul, ca să ridicăm producția în toate direcțiunile.

Câtă vreme guvernul nu apără cum se cade pe micii proprietari, orice năzuință e zadarnică; ameliorarea rezultatelor de producție nu va succede. (Aprobări).

Cunoștințele speciale ale economiei trebuiesc răspândite, dreptacea propunerea studiului de specialitate al economiei trebuie îmbunătățit.

Ministrul de agricultură a stabilit pentru viert 2,300.000 cor., un ajutor prea mare, dar în magazinul comun de vin plănuiește concedia numai așezarea vinurilor de deal.

Cont: Béla Serényi: Nu-i tocmai așa.

Iul. Pajzs: Ce ai spus?

Cont. B. Serényi: Nu exclusiv numai pentru vinurile de deal.

Iul. Pajzs: Dacă d. ministru abzice de sprijinirea vinurilor de șes...

Cont. B. Serényi: N'am abzis încă!

Iul. Pajzs: ... barem noi să forțăm rezolvirea aceluia. E vorba de mai multe sute de hectolitri de vin, cari valorează milioane.

O voce în stânga: Trebuie introdusă băutura obligatoare pentru armată! (Ilaritate).

Iul. Pajzs: Pretinde reducerea dărei pe vin, ca să se desvețe poporul dela băutura fără seamăn a rachiului. (Aprobări în stânga). Nu primește bugetul.

Dr. Vladimir Turcovici (croat) vorbește ungurește prezintă excepțiuni referitoare la chestiile pădurăritului, accentuând însă, că acestea nu formează gravamine pe seama Croației, ci ele sunt fapte, cari în cursul vremurilor au devenit nepractice și politicește vătămătoare.

Ședința se suspendă pe 10 m.

După redeschiderea ședinței ia cuvântul

Aurel Förster (kossuthist): Vorbește despre importanța și necesitatea tovărășiilor. Nu primește proiectul.

La bugetul ministerului de agricultură s'au mai înscris la cuvânt: d. *dr. Teodor Mihali*, președintele deputaților naționaliști, *E. Papp*, *I. Telegdy*, *C. Huszár*, *A. Herczeg*, *L. Beck*, *G. Polányi*, *I. Baross*, *S. Eitner*, *Iul. Kovács* și *N. Sümegi*.

Scrisori din Viena

Ministrul Khuen-Hedervary în chestia armatei

S'au aflat mulți și se află și acum, cari văd în contele Khuen-Hedervary un Mesia, care va mântui Ungaria de toate păcatele, pe cari le-au comis antecesorii săi în curs de zeci ani.

Toți credeau, că va rupe cu actualul sistem electoral învechit și incompatibil cu un stat modern, sistem, care răpia popoarele nemeghiare și puținele drepturi, pe cari le au înscris în lege. Rezultatul alegerilor a dovedit, cât de exagerată a fost această judecată.

În alegerile conduse de acest guvern naționalitățile nemaghiare au putut să scoată și mai puțini deputați, decât sub guvernul coaliției. Se credea apoi, că Khuen va iniția o acțiune serioasă de împăcare, care să înlătore cel puțin cele mai grele plângeri ale acestora. Sunt cunoscute rezultatele acestor tratative conduse de contele Tisza. Acțiunea lui a produs în opinia publică cea mai mare neîncredere. Tot atât de mult au fost în rătăcire și aceia, cari sperau, că prin contele Khuen se vor înlături relațiile încordate dintre Austria și Ungaria și vor înceta atacurile sistematice ale Maghiarilor la adresa Austriei.

Tratativele dintre cele două guverne referitor la reforma militară și limba codului penal militar au dovedit, că nici Khuen nu este mai loial decât alți șefi de guvern din Ungaria și astfel multora li s'au deschis ochii, cari nutreau cele mai bune păreri despre Khuen.

S'a arătat, că în Ungaria se schimbă oamenii din fruntea afacerilor, că se schimbă partidele, dar nu se schimbă și sistemul, care a rămas și acum același. Nici față de drepturile Coroanei nu poți să afli vreo deosebire între Khuen și Wekerle. Mai ales lupta pentru limba maghiară în procedura militară a dat să înțeleagă multora, că și Khuen atentează tot așa la unitatea Monarhiei și a armatei ca și ceilalți. Ba se poate zice, că metoda lui Khuen a fost cu mult mai primejdioasă, decât a kossuthiștilor, căci sub masca complezanței pare a se apropia mai în grabă de scopurile sale, decât kossuthiștii, cari prin purtarea lor zgomotoasă n'au putut ajunge la nici un rezultat.

Forurile supreme militare din Austria, cari ar fi trebuit să ridice un energic veto împotriva oricărei tendințe, care ar viola principiul unității, a făcut cu prilejul tratativelor atâtea concesii încât se poate zice fără exagerare, că acest moment se poate privi ca începutul apunerii limbei germane ca limbă de armată, în locul căreia se va introduce la regimintele dislocate în Ungaria cea maghiară.

Serviciul militar va fi așadar, ca și anii de școală un nou mijloc de maghiarizare. A rămas în sarcina guvernului austriac, ca să protesteze împotriva acestor tendințe ale Maghiarilor și să declare, că limba de serviciu în armată este cea germană, și că toate limbile trebuiesc egal îndreptățite.

Acest protest al baronului Bienert a fost primit cu indignare din partea presei maghiare, dar în urma lui s'a denegat sancțiunea Coroanei de a se prezenta Camerei noua lege militară. Natural acest protest al guvernului austriac va însemna puțin, dacă forurile competente militare denotă așa puțin interes față de această chestiune.

Lupta contra pretențiilor maghiare va deveni în felul acesta numai iluzorie și contele Khuen va putea triumfând să declare, că peste o sută procente din postulatele lui s'au împlinit. Guvernul austriac va ajunge într'o situație foarte neplăcută, dacă acum în preajma alegerilor ar da dovadă de slăbiciune, care este a se atribui ministrului Schönaich. În cazul acesta va ajunge treaba probabil la „compromise“. Austria va satisface toate pretențiunile Maghiarilor, prin cari în Ungaria se asigură dominația limbei maghiare. Ca contravaloare Khuen se obligă, că deocamdată va prezenta numai proiectul militar propriu zis, iar proiectul despre limba procedurii îl va prezenta numai după alegerile din Austria.

Precum află corespondentul „Românului“ din loc competent, în chipul acesta se crede, că se vor înlătura greutățile ivite în jurul acestei chestii. Mai rămâne numai să scrutăm, cari au fost acele motive ponderoase, cari au îndemnat cercurile înalte, ca să facă aceste concesii.

Precum i-s'a împărțit colaboratorului nostru, contelui Khuen i-a succes să convingă cer-

curile din Viena, că dânsul trebuie sprijinit, căci altcum nu se va mântui Ungaria de kossuthiști. Această părere — se zice — o are și moștenitorul de tron Francisc Ferdinand, încât în siguranța poziției lui, contele Khuen îndrăznise să provoace și deciziunea Coroanei.

Aceasta e în prezent situația în Austria referitor la noua lege militară.

Austriacus.

Scrisori din București

Escapadele Bucureștenilor cu prilejul Paștilor — Excursia pe Dunăre a dlor Delavrancea și Vlahuță

București 12 Aprilie st. v. Bucureștii sunt un oraș mare, frumos, care, pe zi ce trece, este înzestrat cu noi clădiri monumentale, cu noi străzi largi și drepte, cu noi cartiere. Viața orășenească este foarte variată și intensă în București. Dar îi lipsește ceva capitalei noastre: îi lipsesc împrejurimile.

De-aceia la sărbători, când omului îi surâde perspectiva a două-trei zile libere, Bucureșteanul începe să se gândească: unde să se ducă? Și-atunci, înarmați de un ușor geamantan, și de-un bilet de liber parcurs, sau de-un *fra cart*, sau de-o foaie de drum cu preț redus, sau chiar de-un bilet plătit întreg, — fiindcă sunt și Bucureșteni care-și plătesc biletul de călătorie, — concetățenii noștri încep s'o pornească sau spre Sinaia și Predeal, sau spre Constanța, sau în jos spre Dunăre.

Așa s'a întâmplat și anul acesta, cu prilejul Paștilor.

Excursia care a făcut mai mult șgomot, fiindcă a fost oficială, a fost a d-lui Delavrancea care, mai mult ca ministru decât ca artist, a făcut o plimbare pe Dunăre, dela T-Severin la Galați, plimbare care pe noi ne interesează însă mai mult fiindcă a fost făcută de *artistul* decât de *ministrul* Delavrancea. Și ne mai interesează această excursie, pentrucă la ea a luat parte și alt mare artist: poetul Vlahuță, autorul frumoasei scrieri „România pitorească“.

Și ne mai interesează această călătorie pe toți Români, fiindcă nădăjduim, că mulțumită ei, poate cei doi artiști mari ai neamului nostru, vor da literaturii românești vre-un nou capo d'operă. De ce nu? Carmen Sylva a călătorit ca Regină pe Dunăre și totuși a scris minunata sa lucrare „Pe Dunăre“. Oare sub haina ministrului de azi să nu mai poată tresălta sufletul bogat al lui Delavrancea, care a scris „Sultânica“, „Paraziții“, „Apus de soare“ și celelalte capo d'operi?

Am zis, că Bucureștii n'au împrejurimi. Cu toate acestea, Capitala noastră este înzestrată cu un admirabil loc de plimbare, mărginit cu arbori bătrâni și cu grădini artistice îngrijite. Acest loc este: Șoseaua.

De când primele raze calde fac să inverzească cei dintâi muguri, până toamna târziu, când frigul vestitor al iernei gonește cele din urmă frunze vestejite de pe ramuri moarte, Șoseaua este singurul refugiu al Bucureștenilor. Acolo primăvara ne-nbătăm de parfumul sfânt al teiului, acolo părechile de îndrăgostiți își caută decorul cel mai îndemnător pentru idilile lor de iubire, acolo vara găsim oaza de verdeață, unde ne putem răcori seara plămânii arși de aerul înfierbântat ziua de dogoreala asfaltului din trotuare.

Șoseaua a început să fie foarte frecventată. Dar mai ales în ziua a doua de Paști a fost cea mai mare circulație pe Șosea. De ce? Fiindcă șoseaua duce la Hypodrom. Iar a doua zi de Paști a fost prima zi de curse la Hypodromul dela Băneasa.

Deci iată unde au mai fost atrași Bucureștenii cu ocazia sfintelor sărbători de Paști.

Bucureșteanul.

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică,

ARAD, vis à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Litere — Arte — Științe

CÂNTEC

*La căsuța dintre paltini,
Cu fereastră spre livadă,
Am văzut doi ochi sfielnici
Și doi sâni, ca de zăpadă.*

*Și de-atunci, ca un lunatic
Umblu serile de-arândul,
Mă trudesc și nu pot spune
Ce-mi vrea inima și gândul.*

*Și spre paltini de atunci
Trec, ca nimeni să mă vadă...
Ah, căsuța, vezi ce face,
Cu fereastră spre livadă!*

P. Pădure.

RUGĂ

*O Maică Marie
Ce-aduci bucurie!
Adu-mi dela Tine
Din stele sen ne;
O floare plâpândă
Cu inima blândă
Ș'atât de curată:
Ca raza plecată
Din focul din soare
Ș'ascunsă 'n izvoare!
Și leagă-ne leagă
Pe viața întreagă:
Pre cum se 'mpreună
O rază din lună,
C'o flacăra vie
Ce arde 'n pustie.*

Strin.

Acum 45 de ani

*Recapitulare istorică a împrejurărilor în cari acum
45 de ani Principele Carol de Hohenzollern a fost
ales Domn al României*

S'au împlinit 45 de ani de când poporul român, din cuprinsul regatului liber și puternic de azi, a ales prin plebiscit, pe principele Carol-Aitel-Friederich-Zeferin-Ludovic de Hohenzollern-Sigmaringen, ca prinț domnitor, cu drept de ereditate, în țările românești. La 7 Aprilie s'a aniversat această importantă dată din istoria României libere.

Cu acest prilej, credem, că este interesant să aruncăm o privire retrospectivă asupra împrejurărilor grele, pe cari fruntașii generației de atunci au știut să le învingă, salvând principatele române dela o peire aproape sigură.

Incursiunile în domeniul istoriei sunt totdeauna interesante și chiar necesare. Sunt necesare mai ales pentru că, invocând jertfele generoase și sforțările patriotice, prin cari părinții sau strămoșii noștri au biruit dificultățile istorice, ce au avut să le întâmpine, dăm celor de azi și celor de mâne cele mai încurajătoare pilde, că prin iubire luminată de neam, prin tact și îndrăzneală, un popor poate învinge toate piedecile, pe cari restriștea i-le înalță în cale.

Dovadă strălucită a acestui adevăr sunt evenimentele dela 1866.

Dar ca să înțelegem mai bine, care este importanța istorică a alegerii și întronării principelui Carol, să facem o scurtă recapitulare a acelor întâmplări.

Detronarea lui Cuza — săvârșită la 11 Februarie 1866 — stărnise în opinia publică europeană o impresie foarte rea. Pentru a nu da timp puterilor să procedeze la o intervenție armată în principate, locotenența domnească, — alcătuită din Lascar Catargiu, general N. Golescu și general N. Haralamb, — propuse imediat tronul României principelui Filip de Flandra, al doilea fiu al lui Leopold I, regele Belgiei. Indemnă de motive personale și mai ales sfătuit de Napoleon al III-lea — care pe vremea aceea dicta în diplomația europeană — principele Filip de Flandra refuză tronul României.

Ce era de făcut? Acest refuz neașteptat amenința să înmulțească dificultățile, de cari se temea

locotenența domnească. Trebuia numai decât să se găsească un principe dintr'o familie domnitoare străină pentru tronul românesc. Patrioții dela 1866 voiau cu orice preț să se realizeze și dinastia străină, pentru a se pune odată capăt intrigilor și uneltirilor diferitelor coterii, din pricina cărora nici un progres nu era cu putință în interiorul țării.

Dar acest principe trebuia găsit repede, de oarece puterile europene, ațâțate mai ales de Turcia, erau foarte supărate pe România. Mai mult, se hotărise chiar să se țină o nouă conferință la Paris pentru a se hotări ce măsuri să se ia împotriva principatelor române. Poarta cerea să se desființeze unirea. Și această pretenție era cu căldură susținută de Rusia și Austria.

Prin urmare era, după cum se vede, un moment extrem de greu pentru România. Dar oamenii cari aveau conducerea destinului țării în acele vremuri au știut să facă față împrejurărilor. Fără să-și piarză cumpătul o clipă măcar, locotenența domnească, a reușit repede să asigure pe Napoleon despre sentimentele ei prietenești și a trimis numai decât în străinătate pe marile Ion Brătianu, investit cu puteri depline și cu misiunea de a găsi un domnitor pentru Țara românească.

După recomandăția lui Napoleon, Ion Brătianu a propus tronul principelui Carol, fiul lui Carol — Anton — Ioachim — Zeferin — Friederich — Mainard, principe domnitor de Hohenzollern — Sigmaringen. Principele Carol-Anton însă a refuzat de mai multe ori. În vremea aceasta, locotenența domnească, în urma recomandărilor călduroase primite de la Ion Brătianu, a acceptat candidatura principelui Carol de Hohenzollern.

Pentru a nu se crea însă viitorului Domn situații neplăcute, s'a hotărât ca această alegere să fie întărită și prin consimțământul națiunii. Și atunci s'au deschis alegerile plebiscitare, cari au ținut de la 2 până la 7 Aprilie.

A doua zi, 8 Aprilie, spre seară s'a aflat, că poporul român s'a rostit prin 585,969 glasuri pentru și 224 contra principelui Carol. Vineri 8 Aprilie se împlinesc 45 de ani de la aceea zi memorabilă, care a produs un entuziasm neînfrânat în toată țara.

Cu tot votul națiunii române, principele Carol-Anton nu voia să consimtă însă, ca fiul său să ocupe un tron, care părea atât de nesigur. Și mai ales se împotriviă din răspuțeri mama și sora actualului rege al României. Cu toate acestea, patriotismul și elocvența caldă a lui Ion Brătianu au răușit, — ajutate de dorința intimă a tânărului principe de a se pune în serviciul unei cauze atât de ispititoare, cum era nobila cauză românească, — să smulgă, în cele din urmă, și consimțământul tatălui.

Încă o greutate era învinsă. Dar câte mai erau încă de învins!

Principele Carol trebuia să-și ocupe tronul. Dar cum? Toate puterile Europei, afară de Franța și Prusia erau ostile înființării unei dinastii străine în România.

Orice drum ar fi vrut să ia noul Domn pentru a ajunge în noua sa patrie, risca să fie arestat sau silit de-a se înapoia. Și dificultățile acestei călătorii se sporiră și prin războiul dintre Prusia și Austria.

Românii nu se descurajară însă. Printr'o serie de șiretlicuri, ei reușiră să înlăture privirile diplomației, cari erau ațintite asupra viitorului Domn român, și să facă pe puteri să creadă, că prințul Carol a renunțat la tronul românesc. În timpul acesta, tânărul principe, îmbrăcat foarte modest și însoțit numai de Ion Brătianu, Ct-Lens, de Mayenfisch, de Werner, consilieri intimi, de camardinerul său Selleos și un servitor, a străbătut Elveția, Bavaria și Austria, într'un vagon de cl. II. și cu un pașaport străin.

La Baziaș s'a suit într'un vapor și astfel a intrat în România pe la Vârciorova. În ziua de 8 Maiu 1866, când Prințul Carol se coborî pe teritoriul României, la T-Severin, Ion Brătianu, care până atunci, ca să înlăture orice bănuială, nu păstrase nici o rezervă față de Domn, se dete câțiva pași înapoi, salută cu respect și strigă din toată puterea inimii sale entuziasmate:

— Trăiască Carol I., Domnul României!

Căpitanul vasului, auzind acest strigăt, șopti:

— E principele de Hohenzollern și eu n'am știut!

Dar era prea târziu, ca să mai poată face ceva. Diplomația europeană fusese păcălită. În-teemeetorul dinastiei Hohenzollern reușise să-și ocupe Tronul.

P. L.

INFORMAȚIUNI

Arad, 16/29 Aprilie 1911.

De-ale noastre.

Opul lui Watson despre alegerile din Ungaria — în românește. Suntem în fericiți poziție de a da cetitorilor noștri renumitul op al d-lui Seton Watson despre atrocitățile electorale din Ungaria — în traducere românească, făcută direct din englezește de către distinsul profesor dr. Al. Nicolescu din Blaj anume pentru „Românul”. Publicarea acestui prea interesant studiu politic o începem chiar în numărul nostru de azi și atragem deosebită atențiune a cetitorilor noștri asupra chipului, cum un Englez absolut desinteresat, dar iubitor de adevăr vede starea politică a nefericitei țări, în care trăim.

Momente noi din revoluția lui Horia. Revista germană „Die Karpathen” a publicat un interesant articol despre „frăția de cruce în Ardeal” de Anton de Mailly (Viena), pe care l-a reproduș în traducere „Gaz. Trans.”, însoțindu-l d. Silvestru Moldovan de unele rectificări, cari au fost de lipsă. Intregul articol cu comentarul d-lui Moldovan a apărut acum în broșură separată și formează o lectură interesantă. Se poate comanda direct dela „Gaz. Trans.” din Brașov. Prețul nu este indicat.

SS. Sărbători ale învierii în Blaj au decurs cu obișnuită festivitate. În ziua primă a pontificat I. P. S. d-l Mitropolit asistat de Venerații membri capitulari. S. Evengh. s'a cetit în șapte limbi: românește, grecește, latinește, ungurește, nemțește, franțuzește și italienește. Predica a rostit-o Excelența Sa Mitropolitul, iar răspunsurile le-a executat corul mixt al maeștrului Mureșan. În ziua aceeași clerul gremial a fost întrunit la masa Arhierelui. A doua zi, Excelența Sa a pontificat în biserica parohială. O vreme frumoasă de primăvară a ridicat mult nimbul sărbătorilor. („Unirea”).

Ședința festivă la seminarul din Arad. Tinerimea dela institutul ped. teol. ort. român din Arad, aranjază la Dumineca Tomii, în 17/30 Aprilie a. c. în sala festivă a institutului o ședință festivă publică la care invită cu toată onoarea publicul românesc. Inceputul la 4 ore și jumătate d. a. Programul: 1. „Hristos a înviat” de T. Lugojan, executat de corul institutului. 2. a) „La Paști” de Gh. Coșbuc. b) „Revedere” de M. Eminescu, declamată de G. Ardelean, pedagog curs IV. 3. „Mi-i dor” de I. Mureșan, executat de corul institutului (solo de E. Grădinar, teolog curs I. și St. Silaghi teolog curs III). 4. „Conceptia credinței și nădejdei în ajutorul Dzeesc în poezia noastră populară”, disertație de I. Neacșa teolog curs III. 5. Priceasna „Cu trupul” de Gh. Dima, executată de corul institutului (solo de E. Grădinar, teolog curs I. 6. „De demult” de O. Goga, decl. de N. Popa, teolog curs II. 7. „Cântece populare”, executate de corul institutului. 8. „Acru” de T. Speranță, declamată de A. Roman, pedagog curs II. 9. „Marș” de I. Costescu, executat de corul institutului.

„Junii” în Brașov. Miercuri, „Junii” brașoveni și-au ținut serbarea obișnuită a zilei a patra de Paști. Mii de privitori din loc și din provincie au admirat pe acești eroi ai zilei, cari în frumosul port național își îmbătau ochii.

Elevii institutului pedagogic din Blaj au aranjat în ziua de 24 a. l. c. un foarte reușit concert, sub conducerea d-lui *Nicodim Ganea*, absolvent al conservatorului din București. Programul concertului a fost următorul: 1. „Hristos a înviat“, cor. 2. Vânătorul, cor Mendelssohn. 3. Declamare, I. Pop. 4. Rugă, cor. 5. Declamare, Al. Șuteu. 6. Revederea de Eminescu, cu solo de tenor. 7. Monolog, Oct. Petrean. 8. Țarină, cântec popular, armonizat de Ganea. Remarcăm precisiunea, cu care au fost executate singuraticele puncte, dintre cari a plăcut foarte mult compoziția d-lui Ganea „Revederea“ de Eminescu. Publicul a răsplătit cu aplauze reușita acestei producții. „Un prieten al muzicii“ a trimis spre acest scop 250 cor. Cetitorul a găcit desigur că acest prieten al muzicii e marele nostru Mecenat, boerul basarabean V. Stroescu.

Pentru zidirea seminarului episcopesc din Caransebeș au intrat la cassa diecezană din Caransebeș următoarele daruri: Instit. de credit „Concordia“ din Uzdin 1000 cor., „Venețiana“ din Veneția-inferioară 20 cor., „Murășanul“ din Maria-Radna 50 cor., Onoriu Conopan, Iancu Milu, parohi, din Uzdin, câte 1000 cor., Biserica ortodoxă română din Uzdin 1000 cor., Pau Mică 30 cor., Ilie Spăriosu 10 cor., Gligor Bosica 6 cor., I. Spăriosu 3 cor., George Bosica 3 cor., din Uzdin, Administrația zlarului „Libertatea“ din Orăștie 25 cor., Ilie Trăilă director la banca „Oravițana“ din Oravița 100 cor., dr. Gheorghe Lăbunțiu, avocat în Caransebeș 100 cor., Ioan Philimon, controlor la căile ferate din Szombathely 50 cor., George Comaniciu, notar pens. în Veneția-inferioară 10 cor., Ioan Popița, preot în Comana-inferioară 10 cor., George Halmagy, George Popp, notar în Paro, Mateiu Matei, inv. dir. în Veneția-inferioară, Nicolae Cornia, Iosim Oană, Rosalin Mira, din Comana-superioară, Ioan Bovesis, Nicolae Stoica, Mihail Ganea, fiecare câte 4 cor., George Cocian din Cuculata 2 cor., Z. Socian din Comana-de-sus 4 cor., banca „Bocșana“ din Bocșa-montană 1000 cor. solvibile în rate, „Comuna“ din Căvăian 300 cor., solvibile în 3 rate, dr. Aurel Oprea, avocat în Bocșa-montană 200 cor. plus 50 cor. 56 fil. (diurne ca deputat sinodal), dr. George Dobrin, avocat în Lugoj 5000 cor. solvibile în rate, dr. Nicolae Regman, profesor în Caransebeș 321 cor. 9 fil. Tuturor acestor mărinimoși donatori li le exprimă mulțumită și pe calea aceasta.

Avansări în armată. Suntem informați, că au fost avansați: la rangul de *locotenenți* sublocotenenții: *Petru Călțiu* la Reg. de Inf. Nr. 60, Eger, *Vasilie Bușor* la Reg. de Inf. Nr. 41, Cernăuți, *Gheorghe Ciat* la Reg. de Inf. Nr. 63, Bistrița, *Lucian Ivașcu* la Reg. de Inf. Nr. 42, Pilsen.

La rangul de *sublocotenenți* cadeții: *Dumitru Stinga* la Reg. de Inf. Nr. 43, Caransebeș, *Iosif Drăghiciu* la Reg. de Inf. Nr. 50, Alba-Iulia, *Eugen Oancea* la Reg. de Inf. Nr. 5, Maramurăș, *Ștefan Martinoviciu* la Reg. de Inf. Nr. 5, Maramurăș, *Emil Crișan* la Reg. de Inf. Nr. 2, Brașov, *Ioan Murgu* batalionul de Vânători Nr. 28, Temeșcubin, *Ioan Georgescu* la Reg. de Inf. Nr. 31, Sibiu, *Toma Dărăbas* la Reg. de Inf. Nr. 50, Alba-Iulia, *Virgil Popoviciu* la Reg. de Inf. Nr. 50, Alba-Iulia, *Emil Savu* la Reg. de Inf. Nr. 31, Sibiu.

Vicecolonelul *Ioan Boeriu* dela Reg. de Inf. Nr. 33 din Arad, e împărțit la Brigada Nr. 13 din Mostar.

Pe lângă înaintările în armata comună, publicate de noi în numerii trecuți, sosindu-ne Monitorul oficial mai aflăm încă următoarele:

La rangul de *vicecolonel* în statul major: majorul *Gheorghe Domașnianu* împărțit la ministerul de război.

La rangul de *major*: căpitanul *Ioan Voicu* dela Reg. de Inf. Nr. 33, Arad.

La rangul de *căpitani* pe locotenenții: *Alexandru Candrea* dela Reg. de Inf. Nr. 33, Arad, *Aurel Păcală* la Reg. de Inf. Nr. 5, Maramurăș, *Octavian Cavaler de Grecul* dela Reg. de Inf. Nr. 41, Cernăuți, *Ioan Vințelariu* dela Reg. de Inf. Nr. 43, Caransebeș, *Jacob Brândușan* dela Reg. de Inf. Nr. 31, Sibiu, *Xenophon Roman* dela Reg. de Inf. Nr. 63, Bistrița, *Adrian Roman* profesor la școala de cadeți, Sibiu, *Emil Căzan* dela Reg. de Inf. Nr. 44, B.-Pesta și *Truian Cioban* dela Batalionul de Pioneri Nr. 14.

Felicitäm pe meritoșii ofițeri români.

O rugare. Suntem rugați să publicăm următoarele: „*Onorată redacțiune! Subscrisul vă rog să benevoiți a publica în prefiutul dv. ziar „Românul“, că în 12/25 Aprilie a. c. mi-am pierdut în comuna Săcădate libelul de depunere cu numele subscrisului, dela institutul de bani „Plugarul“ din Săcădate nr. 339. Suma depusă e 4000.39 cor. Glimboaca, în 14/27 Aprilie 1911. Cu stimă Gheorghe Filimon, econom.*”

Necrolog Alexandru F. Rezeiu, cancelist la comitat, a încetat din viață Miercuri, după grele suferințe, în etate de 29 ani. Inmormântarea a avut loc azi, Vineri, în cimitirul român din Lugoj. Transmitem adânc întristatei familii sincerile noastre condoleanțe.

Din patrie.

Prea mulți advocați. În chestia înmulțirii fără rost a advocaților la noi, Camera advocațială din Budapesta a înaintat ministrului de culte un rescript, în care îl roagă, ca în cercul său de competență, să intervină, ca numărul advocaților să nu se mai sporească. Să dispună, ca cu ocaziunea examenelor de maturitate, elevii și părinții acestora să fie făcuți atenți asupra pericolului ce-i amenință să ajungă proletari intelectuali prin îmbrățișarea carierei de avocat. Arată cu date statistice, că în cei din urmă zece ani, advocații s'au sporit cu 35%, iar candidații de avocat cu 155%. Totdeodată să li se spună tinerilor, că absolvirea drepturilor de aici încolo e împreună cu mai multe greutăți; la finea anului al treilea va trebui luat un al *treilea examen fundamental*; practica de drept se ridică dela trei la cinci ani, și după obținerea diplomei de avocat va mai trebui să practiceze într-o cancelarie sau la judecătoria încă alți doi ani, până să-și poată deschide cancelarie proprie.

Intervenția M. Sale Impăratului Francisc Iosif pentru niște țărani români. În urma unei noi plângeri a obștiei țărănilor români din comuna Nepos, monarhul a intervenit personal pentru revizuirea procesului terminat odată cu deposedarea locuitorilor de un pământ a cărui posesiune o revendică ei. Tribunalul din Rodna a și reluat în cercetare afacerea.

Se știe că, astă iarnă, cu prilejul vizitei suveranului la Budapesta, o deputațiune de 10 țărani din Nepos a venit în Capitală, solicitând o audiență — care le-a fost refuzată. Obștia nu s'a dat bătută și s'a adresat cu o suplică împăratului, — demers care de astădată a avut un rezultat favorabil.

Nouile denumiri de localități. Contrar știrilor, strecurate și în unele ziare românești, relativ la suspendarea introducerii nouilor denumiri de localități în comitatul Timișului a dat vicecomitele comitatului Timiș, sub n-rul 11551—1911, ordin către toate primăriile de pe teritoriul aceluși comitat comunicând ordinul și celorlalte municipii — prin care ordin impune, ca începând dela *1-ma Mai 1911 n.* să se întrebuițeze în toate actele oficiale comitatense și comunale *nouile denumiri de localități*, așa după cum s'a publicat aceste în foaia oficială („Bud Közlöny“) din 28 Martie a tr. în ordonanța ministrului internelor 125.803 1909 IV—b. Va să zică: balamucul se începe!

Primirea de elevi în școala c. și r. de cadeți Dela direcțiunea școalei de cadeți din Sibiu primim următorul comunicat: Pe anul prim a școalei c. și r. de cadeți (infanterie) din Sibiu, se primesc cu începerea anului școlar 1911—1912 (mijlocul lui Septemvrie) aproximativ 25 tineri fizicește apți cari cu 1 Septemvrie anul curent au împlinit etatea de 14 ani, dar nu au trecut peste etatea de 17 ani, simțesc în dânșii aplicare pentru chemarea militară, și au absolvat cu succes cel puțin suficient patru clase civile sau patru clase dela o școală medie. Condițiunile de primire cari totodată cuprind și forma rugărei se pot căpăta pe lângă trimiterea anticipativă de 45 fil. la școala de cadeți. Petițiunile de primire pentru locuri de plătit sunt a se înainta la *comanda școalei*, imediat după primirea testimoniuului dela finea anului școlar curent,

dar cel mult până în 8 Iulie st. n. Dacă petentul are să mai facă vreun examen de emendare atunci trebuie să trimită un atestat interinal. Cererile necomplete, cari se înaintează tocmai la termenul ultim, adică 8 Iulie st. n. nu mai pot fi luate în considerațiune. E de observat, că cereri cari intenționează obținerea unui loc *de tot gratuit, fondat din partea statului*, sunt a se înainta necondiționat la ministrul r. unguresc de *honvezi* pentru apărarea țării, până la termenul hotărât, publicat în foaia oficioasă „Rendeleti Közlöny“.

Petrecheri.

Concert și teatru în Izvin. „Reuniunea de cântări și muzică a plugarilor ort. români din Izvin“ invită la concertul urmat de teatru, ce va avea loc Duminecă la 17/30 Aprilie 1911, în casa proprie a Reuniunii. Începutul la 8 ore seara. Venitul curat e destinat pentru renovarea casei Reuniunii.

Programul: Motto. „Junimea pariziană“ cor bărbătesc. Oct. Goga: „De demult“ poezie decl. de studentul S. Anghel. G. Muzicescu „Stancuța“ cor mixt. Th. Speranță „Șeua și Țiganul“ anecdotă, predată de I. Pela. I. Vidu: „Negruța“ cor mixt. Ioan Vidu: „Peste deal“ cor mixt cu solo de tenor. Gheorghe Muzicescu: „Zis'a badea“ cor mixt. „Ruga dela Chisetu“, comedie pop. într'un act de I. Vulcan, jucată de C. Covic, P. Micșa, E. Flueraș, I. Ursu, I. Boscu senior, D. Iosa, E. Iosa, P. Bosioc, I. Pela, N. Novac, I. Coteți, I. Gilița, I. Căruntu, L. Coteți. În pauză se va juca „Călușerul“ și „Bătuta“.

Concert în Lugoj. Reuniunea gr. cat. de cântări „Lira“ din Lugoj invită la concertul urmat de dans, care va avea loc Duminecă la 17/30 Aprilie 1911. Începutul la 9 ore seara.

Programul: F. A. Gevaert „Ingerul și fecioara“ cântare bisericească, cor mixt. G. D. Kiriac „Plugarul și ostașii“ cântec popular, cor mixt. I. Mureșan „Șoimul și floarea fragului“ cor bărbătesc. A. Bériot „Air varié“ Op. No. 6, cântată la violină de * * cu acompaniament la pian. F. A. Gevaert „Păstorita“ cor mixt. A. Bănuț „Tănasie Torăilă la dispoziție“ monolog predat de d. V. Sas. I. Vidu „Coasa“ cântec popular, cor mixt.

Concert în Cenadul-sărbesc. Curatoratul bisericei gr.-cat. din Cenadul-sărbesc cu prilejul sfintelor sărbători ale „Inverii Domnului“ a aranjat un concert împreună cu joc. Cum luna trecută s'a așezat piatra fundamentală a noului Sion al fraților gr.-cat., care după atâtea străduințe a ajuns în stadiul realizării, venitul acestui concert bine reușit a fost destinat fondului de zidire.

Concertul a avut un program bogat și distractiv, mulțumind deplin publicul asistent. S'au cântat între altele „*Imnul unirii*“ și „*Sună buciul*“ cu precizie neașteptată. „*Mugur, mugurel...*“ interpretat cu multă căldură și mlădiere de învățătorul Luțay a secerat aplauze frenetice. Punctul culminant al programului a fost însă disertația instructivă a părintelui V. Deciu, care cu multă iscusință combate prejudițiile și superstițiile instăpânite în sufletul poporului lipsit de învățătură. — Cor.

Diverse

Mulțumită. Nefiind eu în stare a-mi exprima fiecărui special mulțumitele mele pentru mângăietoarele condolențe împărtășite mie, fiilor și ginerului cu ocaziunea ireparabilei pierderi a mult iubitului meu fiu Tit Liviu, — aduc pe calea aceasta tuturor amicilor, cunoscuților și corporațiilor cea mai sinceră a mea mulțumită, atât pentru condolențe cât și pentru participarea numeroasă la îngropăciune. Cut, 27 Aprilie. Văduva *Emilia Albini*.

Curs de apicultură (albinărit) în Gödöllő. Ministrul de agricultură deschide la institutul de stat de apicultură din Gödöllő 6 cursuri și anume: din 1—18 Maiu pentru economi, din 24 Maiu până la 10 Iunie pentru impiegații dela căile ferate, din 14—21 Iunie pentru preoți, din 1—18 Iulie și 26 Iulie până la 12 August pentru învățătorii dela școalele populare, iar din 15—28 August pentru femei. Participanții la aceste cursuri beneficiază de întreținere gratuită și eventual li-se restituie și spelele de călătorie pe

cl. III a c. f. In fiecare curs se primesc 20 ascuțatori, având a se adresa prin forurile superioare (preoții și învățătorii prin consistorii, ceilalți prin oficiile comunale) către ministrul reg. ung. al agriculturii.

La fondul dr. P. Șpan pentru ajutorarea copiilor de Moți, aplicați la meserii, al „Reuniunii sodalilor români din Sibiu” au mai dăruit: Ioan Dăian, paroh (Sângătin), Iosif Martin, paroh (Telechi-Recea), Traian Achim, absolvent de teologie, câte 2 cor.; d-na văduva Ana dr. Anca (Oravița), Ioachim Munteanu, protopresbiter (Agnita), câte 5 cor.; dr. Vasile Meșter, avocat (Sasca-montană), 8 cor.; dr. Virgil Cioban, c. și r. preot militar (Viena), 10 cor.; Petru Barițiu, proprietarul tipografiei „Carmen” (Cluj), 2 cor., iar următorii membri ai sinodului protopresbiteral al tractului Unguraș, au dăruit și anume: Pavel Roșca, protopresbiter (Fizeș-S.-Petru), 2 cor.; Petru Bura, învățător (Sântămăria), Remus Roșca, paroh (Tresnea), Ioan Terec, învățător (Baica), G. Bodea, paroh (Bosna), Ioil Ghiuritan, paroh (Unguraș, Iuliu Chifa, paroh (Hida), Vasilie Noșa, învățător (Rachiș) și P. Ferghete, învățător (Fizeș-S.-Petru), fiecare câte 1 cor. și Vic. Tordășianu, prezident, 10 bani. Starea fondului cor. 453'40.

Ustredná banca uc. spol., Budapesta. Ni-se comunică, că acest institut în mod prevenitor față de corpul funcționarilor săi, cari mai ales la oraș mare au necesitate de timp liber pentru recreațiune, va introduce din 1 Mai a. c. frecvența simplă, durând orele oficioase și de cassa dela 8—3 p. m. P. t. comitenți sunt rugați a se conforma cu binevoitoarele dispozițiuni.

Serbarea pomilor. In 17 Aprilie anul trecut s'a ținut în Mag „Serbarea pomilor”. Bucuria copiilor de școală a fost mare, când cu o săptămână înainte li s'a spus că se va sărba și în anul acesta, ceace s'a și făcut în 9 Aprilie n. c. Duminică la 11 ore copii erau adunați în curtea școlii. Într'm în sala cea mare de învățământ. Un elev declamă o poezie, îndemnând pe conșcolarii săi a cultiva pomii, altul în o vorbire, cu drag își reamintește sărbarea din primăvara trecută, motivând însemnătatea ei, apoi îndeamnă pe conșcolarii, ca și în viitor în fiecare an să-și aducă aminte de sărbarea aceasta. Cu drag își aduc aminte toți de domnii cari au participat la sărbare, între cari a fost și dr. Petru Șpan și regretă trecerea din viață a acestui profesor mult iubit. Ca numele vrednicului dascăl român să rămână nemuritor, la propunerea învățătorilor copiii au pus bază „Fondului dr. Petru Șpan”, cu suma de 20 cor. După aceasta în șiruri de patru am plecat în „procesiune culturală”. Am cercetat pomii sădiți înainte cu un an și i-am aflat mai pe toți frumos îmbobocind! In tot parcursul copiii au intonat dulci cântece românești! *Învățătorii.*

Sărbarea pomilor din Nucet — amănată. La cererea celor în drept comitetul central al Reuniunii române agricole sibiene, silit este a amana sărbarea pomilor, ce era proiectată a se ținea în comuna Nucet, pe anul viitor. Duminica viitoare (Duminica Tomii) precum se știe, se ține a 2-a sărbare a pomilor în comuna Tălmăcel.

Dela frați

Domnul general Perticari a fost numit guvernator militar al A. S. R. Principelui Carol.

La toamnă A. S. Regală va pleca la Berlin spre a fi înrolat într'un regiment prusiac. Prințul va fi însoțit tot timpul cât va sta în Germania de d. general Perticari.

Serbare artistică la Văleni. Marți 12 Aprilie, în orașul Vălenii de munte a avut loc o serbare artistică și dansantă, sub patronajul *d-lui N. Iorga* profesor universitar, pentru strângerea de fonduri, necesare înființării unei Universități populare, în acel oraș în timpul verii. Câștigul net al acestei sărbări a fost de 1500 lei.

Orbii și aniversarea M. S. Regelui. Cu ocazia aniversării M. S. Regelui, d. Petre F. Marinescu, administratorul delegat al azilului orbilor, „Regina Elisabeta”, a trimis M. S. următoarea telegramă:

„Cu ocazia zilei de astăzi, îmi permit a depune la picioarele Majestății Voastre, în nu-

mele internilor din Azilul orbilor „Regina Elisabeta”, cele mai respectuase urări de viață lungă și fericită înălților lor Protectori. Recunoștința orbilor față de M. M. V. V. va fi eternă, pentru interesul ce ați binevoit a pune la îndulcirea suferințelor lor.

D-sa a primit din partea M. S. următorul răspuns:

„M. S. Regele a primit cu plăcere bunele urări ce l-ați adus, cu prilejul zilei sale de naștere. în numele Azilului orbilor „Regina Elisabeta” și a binevoit a-mi da ordin a vă transmite înaltele mulțumiri, dorind propășire acestui așezământ”. *Primiți etc...* **Basset.**

Starea M. Sale reginei. Regina care a fost bolnavă în pat, s'a restabilit.

Suverana va părăsi Capitala în cursul săptămânei viitoare, stabilindu-se pentru câțva timp la Constanța.

Succesul numărului festiv al „Românului”. Numărul festiv al „Românului” a stârnit o frumoasă surpriză în toate cercurile. Niciodată până acum. Bucureștenii n'au văzut un ziar de peste Munți care să reușească a obține pentru un singur număr colaborarea atâtor somități ale literaturii românești.

Ziarele publică articole pline de elogii la adresa „Românului” și a conducătorilor lui, cari nu se dau la o parte dela nici un fel de jertfe pentru a face din oficiosul partidului național român nu numai cel dintâiu ziar românesc din Ungaria, dar și cel mai capabil de a răspunde scopurilor reale pe care trebuie să le atingă propaganda românească. **B.**

Groznic incendiu în Brăila. In ziua de Paști, când toată lumea se bucură de bucuria Invierii, la Brăila s'a întâmplat o mare nenorocire, care a îndoliat întreg orașul.

Un Evreu, Grünberg, proprietarul unui magazin de încălțăminte, a ales tocmai această supremă sărbătoare a creștinismului, ca să-și descurce afacerile, dând foc prăvăliei.

Dela magazinul lui de încălțăminte, focul, alimentat de un vânt puternic, s'a întins, cuprinzând întreg cartierul dintre stradele Regală, Sf. Petru, Coroanei. Pagubele se ridică la peste 2 milioane și jumătate. 68 de familii au rămas pe drumuri, fără haine și fără nici o avere, în ziua de Paști. Dacă mulțimea infuriată ar fi linșat pe acel Evreu mizerabil, care în ziua de Paști a nenorocit atâta lume, de sigur, că s'ar fi găsit umauitarști, cari să denunțe Europei sălbătăcia antisemitismului nostru.

Criminalul Grünberg a fost arestat.

Dela Curtea regală. Fiindcă nu s'au sfârșit încă reparațiile începute la castelul *Peș*, Suveranii au renunțat de a mai merge luna aceasta la Sinaia și au hotărât ca la 23 Aprilie, odată cu Principii Moștenitori și copii principari, să plece în excursiune pe Dunăre, pentru vre-o 12 zile cu iachtul *Ștefan cel Mare*.

Majestățile Lor precum și Familia Principiară se vor imbarca la Orșova și vor merge la Turnu-Severin și Porțile de Fer, înapoiindu-se prin Tulcea și Constanța.

Din străinătate.

Situația lui Stolypin. In cercurile politice din Petersburg se afirmă că decorarea primului-ministru Stolypin cu ordinul „Alexandru Newski” a fost propusă de mareșalul curții și că prin urmare nu poate fi vorba de o manifestație personală a țarului ci pur și simplu de un act firesc ce corespunde obiceiurilor dela curte. Aceasta reiese și din tonul rece al rescriptului, prin care i-s'a remis ordinul.

Acordarea acestui ordin nu înseamnă deci că pozițiunea primului ministru Stolypin s'a întărit.

In cercurile guvernamentale se crede că țarul încă nu știe pe cine să numească în locul lui Stolypin.

Rescriptul relativ la decorarea primului-ministru pare a indica o schimbare importantă în atitudinea țarului.

Olandezii cuceresc. Olandezii au ocupat insula Palma, care a fost în posesiunea Statelor-Unite. Au îndepărtat steagurile americane și au scos cele olandeze. Statele-Unite n'au ridicat

până acum nici un protest și după cum ce zvoneste nici nu vor ridica, deoarece insula este fără valoare pentru Statele-Unite.

Alianța greco-bulgară. Pe când cercurile oficiale bulgare declară categoric, că vizita studenților bulgari la Atena nu are nici un caracter politic, ziarul „Utro” a publicat o convorbire cu d. Venizelos, care a declarat, că Grecia și Bulgaria sunt două popoare legate de interese comune economice și politice și că o înțelegere, ba chiar o alianță între aceste două state, a devenit azi indispensabilă.

Revoluția din Mexic. Știri din Mexic anunță, că 700 de insurgenți sunt conduși de frumoasa Seniorita Margerita Nerri, o fată de 18 ani, fiica unui general, care a primit o excelentă educație militară. Trupele o idolatritează și tânăra comandă conduce singură luptele.

ULTIME ȘTIRI

Tragica sinucidere a doi soți. Marele proprietar Buschkek și soția sa din Berlin s'au sinucis, trăgându-și câte un foc de revolver în inimă.

Mobilul acestei duble sinucideri, e că d-na Buschkek, o femeie tânără de 24 de ani, trebuia să se supue unei grele operațiuni, de pe urma căreia nu era siguranță că va scăpa cu viață.

Desperați, soții, cari se adorau, s'au hotărât să moară amândoi.

Lucrarea contelui Witte asupra războiului ruso-japonez. Mult așteptata lucrare a contelui Witte a apărut și poartă titlul: „Explicații silită cu prilejul raportului generalului Kuropatkin asupra războiului cu Japonia”. Lucrarea prezintă mare importanță istorică și clarifică politica Rusiei față de China și Japonia în ultimele decenii.

O deosebită importanță prezintă și capitoul pe care contele Witte îl consacră chestiei mandciuriene.

Arestarea unor spioni în Italia. Produce mare senzație în Roma arestarea a doi anarhiști la Barru.

Ei au fost arestați în momentul, când luau fotografiile și schițe după fortificațiile din Barru.

Se afirmă că asupra lor s'a găsit scrisori din cari reiese că făceau spionaj în favoarea Austro-Ungariei.

Turburări în coloniile britanice din Belucistan. In statul Pharan din Belucistanul britanic au izbucnit turburări.

Prințul tribului a fost asasinat de rebeli. Anglia va trebui să restabilească ordinea.

Cea mai mare clădire din New-York. Planurile celei mai mari case din New-York sunt gata. Înălțimea casei va fi de 750 de picioare, cu 20 de etajuri și va fi prevăzută cu 90 de turnuri.

Rupere de nari. O teribilă rupere de nori s'a produs în Bavaria; 11 localități se află sub apă. Au pierit numeroase vite.

Plecarea ambasadorului Austro-Ungar din Petersburg. Ambasadorul Austro-Ungariei, contele Berchtold, a plecat din Petersburg. El a fost însoțit la gară de întreg personalul ambasadei.

E curios că Berchtold nu și-a luat rămas bun dela Neratow, gerantul ministerului de externe rus.

x **Noutăți de primăvară.** În prăvălia lui Schwarzberger Manó din Arad, strada Vörösmarty Nr. 3 se pot căpăta pe lângă prețurile cele mai ieftine și serviciu prompt și solid, următoarele: pardesii femeiești, raglane și kimone engleze, mare asortiment de haine pentru fetițe și copii.

x **A apărut:** Elemi népiskola értesítő könyvecske — Aviz școlar pentru școlile populare primare.

Se află de vânzare la Librăria diecezană din Arad. Prețul unui exemplar 30 fil, + 10 fil, porto.

Redactor responsabil: **Atanasiu Halmágian.**

La Librăria diecezană, Arad

se află de vânzare următoarele cărți literare:

Jules Payot Educația vinței	2.—
Sadovean Pevestiri din războiu ediția II.	2.—
„ Floare ofilită ed. II.	2.—
„ Apa morților roman,	2.—
Henrich Ibsen Poesii trad. de Iosif și Anghel	2.—
Mironescu Dr. Th. Cura de slăbit și de îngrășat	—30
Flamarion C. Urania vol. I și II a	—30
Wilde Oscar Pescarul și sufletul său trad. de Anghel.	—30
Dr. Ghibu On. Cercetări privitoare la situația învățământului nostru primar.	1.—
Agârbiceanu I. În întuneric.	2.—
Ôarleanu Em. Din lumea celor cari nuvântă	2.—
Toate acestea să găsească la librăria diecezană din Arad.	
Sadoveanu M. Apa morților, roman	2.—
„ „ Soimii	2.—
„ „ Povestiri de seară	2.—
Pop, V. Iubirea e biruitoare	2.—
Sandu Aldea C. Ape mari	2.—
Dulfu P. Povești și cântece	1:50
Gorkii M. Parveniții	1:50
Dr. Iacob, Căsătoria a doua a preoților, chestiune de drept canonic	1.—
Shakespeare W. Regele Lear, tragedie în 5 acte și 25 tablouri	—45
Bertolazzi C., Zile de sărbătoare, comedie în 5 acte	—40
Marosch S. Creditorii	—30
Chanteaubriand, Atala	—30
Albumul armatei române 27 tablouri frumos lucrate în mai multe colori în mărime de 42/52	Cor. 15.—

Album, <i>Amintiri din Războiul independenței 1877—1878</i>	Cor. 2:50
Agârbiceanu I.: „În întuneric“, nuvele	2.—
Luncianu M.: „În sărbători“ nuvele	1:50
Baltag Radu: „Feciorul“ nuvele	1:50
Hai să rădem, Almanahul revistei literare Minerva	1.—
Shakespeare W. „Regele Lear“ tragedie în 5 acte și 25 tablouri	—45
Tăslăuanu C. Oct. Informații literare culturale 1903—1911	2.—
Iorga N. Studiu și documente cu privire la Istoria Românilor vol. XIX.	3.—
Agârbiceanu I. Două iubiri	2.—
„ „ În clasa cultă.	1:80
Ghibu I. Ziaristica bisericească la Români	2.—
Golescu Const.: Insemnările călătoriei mele făcută în anul 1824, 1825—1826	3.—
Viora din Bihor, Viorele, schițe și nuvele	2.—
Pestalozzi H. Leonar și Ghertruda, o carte pentru popor tradusă în românește și însoțită de o introducere de Ion A. Rădulescu-Pogoneanu	3:50
Stavri A. Luminișuri, poezii	2.—
Poe Edgar, Ingropat de viu	—10
Martig. Em. Psihologia pedagogică	3:50
Tschudi Clara: „Tinerețea Mariei Antoaneta“	—30
Boteni I.: „Drumuri“	—30
Mosoch Sacher: „Buni și răi, gazetarii“	—30
Album. <i>Amintiri din România</i> , cu ocaziunea jubileului de 40 ani de Domnie a M. S. Regelui Carol I. în 18 tablouri colorate	Cor. 3.—
Plus de fiecare câte 10—20 fil. pentru porto postal.	

Esarendare:

În comuna Togyér (comitatul Torontal) se dă în arândă pe anul curgător 260 jughere calastrale pășune și 140 jughere pământ arător pentru cucuruz. Arândă pășunei plătită după jugher eventual după capul de marcă. — Reflecții să se adreseze D-lui **Aureliu Maghețiu**, paroh, Togyer.

Și acum să-i mai dăm și ha, ha, ha, ce mai tartor!

Mary stetea pe scaun, palidă ca moartea; nici când, în viața ei, n'a umilit-o cineva, nici când n'a tractat nimeni cu ea astfel, decât ca cu o ființă, căreia i-se dă întâietatea. Dar nu și-a pierdut capul.

„Port cărțile tatălui meu“, zise ea cu răceală, „și din ele citesc, că aveți afaceri comune amândoi“.

— „Ei da“, zise el, fără să se oprească și fără să se uite la ea, „vre-o câteva sute de mii de coroane. Da dacă porți cărțile, trebuie să știi, că în timpurile astea nu aduc aproape nimica“.

— „Exagerezi“, zise ea.

— „Ce vrei să zici cu asta?“, o întrebă el și se opri. Apoi, deodată, ca sub puterea unei inspirații, o întrebă strigând: „Te-a înputernicit loergen, să vinzi hârtiile?“

— „loergen nu mi-a dat nici o comisiune“, zise ea și de ridică.

Cum stetea acum în fața lui, înaltă, palidă, maiestoașă și cum îl privea atât de rezolută, curajoasă, îl domoli de tot. Privea numai la ea într-una. Mary îi zise:

— „Imi pare numai de atâta rău, că n'am știut de mai înainte ce fel de om ești.“

Intreaga lui superioritate se prefăcu în nimic. Era prost acum, și bătăran. N'a fost în stare să-i răspundă, nici chiar să se miște. A lăsat-o să plece. Și asta a dorit-o el mai puțin decât orice cu vorbele lui.

Se uită după ea de pe fereastră. O vedea

„Crișana“ institut de credit și economii, societate pe acții în Brad.

Concurs.

Pentru ocuparea unui post de funcționar la filiala institutului din **Gurahonț** (Honcăto com. Aradului) se publică concurs cu termen până în **10 Maiu st. n. 1911.**

Emolumentele respectivului se fixează cu Cor. 1200 salar și Cor. 300 bani de cvartir; în afară de aceasta mai primește 6 cvincvenale à 10% după salarul fundamental și tantiemă statutară.

Dela reflectanți să recere ca să documenteze că au absolvat o școală superioară de comerț cu examen de maturitate, că posed în afară de limba română, limba maghiară, eventual și cea germană în scris și vorbit și că au praxă de bancă suficientă pentru licvidatură.

Se cere mai departe a fi eliberați de serviciul militar activ.

Cel ales numai după un an de probă va fi denumit definitiv, când va fi înscris și la fondul de penziune al institutului.

Cererile dimpreună cu atestatele în original sau copie legalizată au a se înainta la subsemnata direcțiune în Brad, iar postul este a se ocupa imediat după alegere.

Brad, 13 April n. 1911.

Direcțiunea.

Városmajor - Sanatorium și Hydrotherapie

—: 26 odăi aranjate cel mai modern. —:

Supraveghiere medicală continuă (constantă).

Birou central, stabiliment medical:

Budapesta, Bulevardul Ferencz-körút 29.

Director-șef: **Dr. A. Cozmutza.**

Consultațiuni dela orele 8—9 a. m. 3—5 p. m.

Telefon 88—99.

Vei cruța mulți bani!

Dacă vei cerceta **hotelul și grădina**

Kravár din strada **László nr. 3**

la „Hétvezér“,

unde se pregătesc cele mai bune mâncări ungurești, vinuri alese de deal, și bere proaspătă de kőbánya, pe lângă prețurile cele mai ieftine și serviciul cel mai bun.

Popicările acoperite. Iluminație electrică.

cum se grăbește Mary să ajungă piața apropiată. Ce frumoasă și mândră mai era! O cadră!

Când veni loergen, nu mult după aceea, să ia pe Mary, sau mai bine zis să rămână cu ea la masă — căci la o invitație la masă tot se așteptase el cu siguranță — a fost întâmpinat nu numai de puvoiu de vorbe adresat Maryei, ci de unul mult mai sdravăn, fiindcă unchiul Klaus fusese nemulțumit cu purtarea sa de mai înainte. De aceea avea să espieze loergen păcatul.

— „De ce nu vii tu singur, în persoană, mă? La dracu! Ești prea laș, cum? Și-apoi vrei să o îndemni să vândă acum acțiunile, când n'au nici o valoare? Ce mai derbedeu ușuratec imi mai ești!“

Unchiul Klaus n'avea dreptate, dar loergen îl cunoștea; știa el că n'ai voie să răspunzi la așa ceva. Se tări deci ca un animal și se duse la Mary, într-o stare și mai vrednică de deplăns ca atunci când l-a găsit ea zăcând pe coline, sus, ca unul, care se sgăiește la paradisul pierdut.

Și ea plânse de revoltă și de desiluzie, dar avea arcuri de cari se lovea, căci dispoziția ei s'a schimbat deodată. Căderea ei dela înălțimea simțământului de învingere, înainte cu o jumătate de oră, a fost atât de adâncă, încât se prefăcu acum, când se mai adăogă și căderea lui loergen, într'un răs șgomotos. Mary râdea atât de răsfățat, râsul ei te elibera așa de tare cu vehemența lui, încât s'a vindecăt și inima lui loergen.

După un sfert de oră se aflau tinerii iarăși pe stradă, ca să-și comande un dineu copios cu

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL“.

M A R Y.

— Roman de Björnstjerne Björnson —

Traducere liberă de **dr. Horia Petra-Petrescu**

(25) — Urmare —

Mirarea lui nu mai cunoștea marginii Mary căută să o potolească, înainte de a izbucni. Începu să facă glume și să vorbească englezește. Îi era milă de el, de bietul om. Dar toate astea se isbeau de el ca ciripitul unei pasări de un urs.

— „Asta samănă cu loergen, cu tartorul ăla“, izbucni el în sfârșit. „Să speculeze cu mine!“

Iară sări în sus și se plimbă de-alungul odăii și mai repede ca mai înainte.

„Ha, ha, puteam să mă gândesc la așa ceva. Dacă i-se pune ceva în cale, să-i sară unchiul Klaus tot de-a fuga într'ajutor! Pe vremurile astea, când abea am și eu pânea din ce să trăiesc! În viața mea n'am văzut o obrăznicie mai mare!“

N'o mai vedea pe Mary, nu mai vedea nimic.

Toanele și obrăznicile acestui bogătan își dădeau vânt totdeauna în bună voie.

— „loergen ar fi vrednic să i-se ia și ceea ce va trebui să capete odată și odată. La dracu! Nu face altceva decât cere. Cere, cere, mereu.“

În cancelaria advocațională a subsemnatului află momentan aplicare

un candidat de avocat

cu praxă,
pe lângă condițiuni favorabile.

Ladislau Man, avocat
Vișău-de-sus (Felső-visó).

Inștiințare.

Am onoare a aduce la cunoștința onoratului public, că începând cu **1 Mai** îmi strămut

cancelaria mea de arhitect

în strada Kápolna Nr. 6—6/a în casa proprie.

Primeșc orice întreprinderi de edificare, pe cari le execut conform cerințelor moderne.

Mă rog de sprijinul on. public și în viitor.

Cu stimă

Fábián József

arhitect-zidar.

La librăria diecezană din Arad

se găsesc

propise (corecte)

de examen

cu Cor. 1-20 o sută bucăți, plus 20 fileri pentru porto postal; asemenea

cărți potrivite pentru premii școlare.

Dr. Brutus Macaveiu
med. univ.

specialist în morburile femeiești, asist nt la clinica de femei „Crucea albă” din Timișoara, își ține ordinațiunile în Timișoara-Fabrie, piața Kossuth Nr. 2.

Numărul telefon 11-68.

șampanie. Până când se pregătea, voiau să ștângărească puțintel.

Abia că au ieșit însă afară, pe o vreme proaspătă, minunată, și loergen a fost silit să alerge din nou în sus, să telefoneze la Krosgkogen, că au să facă drumul până acolo pe jos și că vreau să mănânce acolo la prânz. Erau două ceasuri bune până la Krosgkogen, pe drumul cel nou, dealungul țărului. Avea să fie o excursie minunată.

Călcau bărbătește. Adierea proaspătă a zilei limpezi de toamnă era răcoroasă: o vreme minunată de excursii.

Drumul pe lângă țărure întretăia toate limbile de pământ; tocmai schimbarea necontenită între țărur și peisagiu de colină, între peisagiu de colină și țărure, era potrivită cu dispoziția lor sufletească.

Marea era albastră-închis, plină de corăbii cu pânză și de colonade de fum, până departe, departe. Era Duminecă și se aflau multe iachuri de plăcere pe ea; se înmlădiau printre strâmtorile de mare și îndrăgneau să plece în largul mării.

Tânăra păreche ieși repede, cu pas grăbit, din mijlocul orașului din cartierul cel mai populat cu edificii. Acolo se afla o căscioară drăguță, într'o grădină.

— „A cui e?”, întrebă Mary; te invită să locuiești în ea.

— „A domnișoarei Doctor Roey”, îi răspunse el plin de zel. „Am și uitat să-ți povestesc, din cauza supărării noastre, că m'am întâlnit adineaori cu Francisc Roey în oraș”.

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu **becuri**, execută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Koch Dániel

întreprindere de instalarea soneriilor și telefonului

Arad, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,
aur, argint sdrobit și bijuterii.

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.

Arad, str. Weltzer János.
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

Am trag binevoitoarea atențiune a on. public asupra institutului meu de

spălat și călcat

bine aranjat. în care primesc tot felul de **curățire.**

Cu stimă:

SZABÓ BALINTNÉ, Arad
str. Deák Ferencz Nr. 7.

Înainte de a cumpăra

pe sama

copiilor și a D-voastră **ghete** ori **alți articli de modă** trebuincioși, negreșit vizitează prăvălia de modă bărbătească a lui

Iványi Menyhért

în strada Forray.

Deoarece ghete bune și ieftine numai acolo Vă puteți procura.

Triumf. Fabrica de bere a domeniului baronesei

ELEK NOPCSA,

s'a travestit radical, s'a sporit cu mașini noi și afară de berile de bun renume produsă până aci, de un timp fabrică și bere speciale

malata

care va purta în circulație numele

Diadal bikasör.

Această bere specifică, într'adevăr excelentă a cucerit în scurt timp marele public.

Cu tot respectul

d-na **Nopcsa Elek**, baroneasă,
Ujarad.

Mary se opri fără ca să știe ce face și se înroși fără să vrea.

— „Francisc Roey?” îl întrebă ea și privi fix înainte. Înainte de a fi putut căpăta un răspuns, se duse mai departe.

— „A venit să conducă lucrările portului. Știi doară, că a murit Irgens?”

— „Așa? A murit inginerul Irgens?”

— „Și acum e vorba, că o să-l înlocuiască căpitanul Roey?”

— „Este asta ceva pentru un om ca Roey?”

„Mulți s'au întrebat, de sigur așa — toți se întreabă ce caută el pe aici”, zise el râzând. Mary se uită la loergen și loergen la Mary. Apoi se apropie mai tare de ea:

— „Da vine prea târziu acum”.

Așteptase drept răspuns o privire, care-l înțelegea, cu puțintică fericire într'ansa, ea însă merse mai departe, fără să se uite la el, fără să spună o vorbă.

Au stat mult timp fără să vorbească. Mergeau repede. Adierea de toamnă le dădea puteri nouă. Apoi se întoarse Mary spre el, ca să-i facă o bucurie.

— „Știi tu, loergen, că tata are la unchiul Klaus două sute de mii de coroane?”

— „Da, ba mai mult chiar, două sute cincizeci de mii de coroane”, îi răspunse loergen, Mary era foarte mirată, mai apoi se mira de unde vin aceste cincizeci de mii.

— „Unchiul Klaus a vorbit numai de două sute de mii”.

„Da, pe cari le are tată-tău în întreprinderile și corăbiile lui. Dar scurt timp înainte de a se fi bolnăvit, a trimis tatăl tău unchiului Klaus cincizeci de mii, cari au rezultat din afaceri”.

— „De unde le știi astea?”

— „Unchiul mi-a spus-o.”

— „Despre suma asta n'am găsit nici o însemnare”.

— „Nu. fiindcă tată-l tău nu s'a grăbit cu înregistrarea ei în cărți. Era obiceiul lui așa. De altfel, — aici se opri puțin loergen, — cunoști tu toate afacerile comerciale ale tatălui tău?” Nu voia Mary să meargă în amănunte, știa ea că se putea aștepta ca el să-i pună întrebarea aceasta. Dar de unde știa loergen —? Poate prin doamna Dawes? În ori ce caz era foarte fericită. Se opri, voi să zică ceva, dar vântul îi suflă în rochie, îi desfăcu o șuviță de păr din cap și-i smulse șalul la o parte.

— „Doamne, ce fermecătoare ești așa”, strigă el.

(Va urma)

Parfum admirabil

pentru udat la Paști și Sângeorz, miros de vio-rele, lăcrămioare, tran-dafir, etc., cu prețul de 50 fil., cor. 1-50 și cor. 2.

Văpseală pentru ouă, lipsită de o-travă în colori diferite, cutia 6 fil.

Xârtii în colori diferite pen-tru colorat ouă, cutia 16 fil.

Parfumuri lipsite de al-cohol, sticla 90 fileri.

Se capătă toate la

Rozsnyay M.

apotecar, Arad, piața libertății.

Rău mă doare capul

.....
:: de atâta :: **cheltuială !!** Astfel oftează
.....
:: toți. ::

Dacă însă târguești

dela

KORÁNYI

din piața Szabadság,

(Arad)

ghetele, pălăria și celelalte ob-
iecte de modă de cari ai tre-
buință, — poți economisi mult!

Căci aproape cu jumătate prețuri îți poți cumpăra cele
trebuincioase.

Marfă bună, frumoasă și elegantă, numai

KORÁNYI

.....
e în stare să vândă efin. — Convingeți-Vă!
.....

Aviz.

Incunoștințez on. public din Arad și provincă, că vânzând cafeneaua „Otthon“, am închiriat fostul

hotel și restaurant

modern aranjat, al lui **Lukács F. László** de lângă stațiunea motorului promontorial, ce poartă numele

„Hegyalja“

Duminică, la orele 2 p. m. îl deschid cu concursul tarafului complet al lui **Andrei Gyurkovics**.

Mulțumind onorațiilor mei mușterii și cunoscuți sprijinul binevoitor din trecut, îi rog cu această ocaziune să păstreze aceia bunăvoință față de mine și pe viitor.

În ospătăria mea se servesc în tot timpul mâncări răci și calde pregătite casnic și gustos. Se capătă vinurile excelente promontoriale și bere proaspăta de Steinbruck. Serviciul cel mai atent pe lângă prețurile cele mai ieftine.

Se roagă de sprijin binevoitor, dorind să vă servească

Grünwald Simon, otelier.

Tobuze pentru Țigarete

de fabrica

Bardou

care sunt mai bune și mai plăcute, se capătă la —

Librăria FRĂȚII ROTH

ARAD, Andrassy-tér. (Vis-à-vis de Monumentul-sfânt).

A murit scumpetea!

Dacă privești **galantarele** de **ghete** din strada Zrinyi te vei convinge.

Librăria diecezană

Arad, Strada Deák-Ferencz Nr. 33—34.

Are în depozit următoarele cărți literare:

Album în amintirea canonicului Aug. Bunea	7.—	Pop V., Fericirea să cucerește	1.50
Agârbiceanu, Două iubiri	2.—	» Iubirea e biruitoare	1.50
» In clasa cultă	1.80	Paun G., Amintiri dela Jun. din Iași, 2 vol.	2.—
» In întineric	2.—	Pătrăscanu D. D., Schițe și amintiri	2.—
Adam, Aripă tăiată	2.—	Spartali S. I., Sărutările	—50
» Pe lângă vatră	1.50	» Arta de a iubi	1.—
» Vorbe de clacă	1.25	Nordu, Minunile convenționale	2.—
Baltag, Feciorul	1.50	Carmen Sylva, In luncă	1.—
» Mos. Goriot	1.50	» Pe Dunăre	1.—
Björnson Bj., Synnöve Solbakken	1.50	Sadoveanu M., Dureri înăbușite	2.—
Carageale, Teatru	2.—	» Povestiri din războiu	2.—
» Momente, schițe și amintiri	2.—	» Crășma lui Moș Precu	2.—
» Novele și povestiri	1.50	» Amintirile căpr. Gheorghică	2.—
Corbu I., Ad Astra, astronomie populară	2.—	» Mormântul unui copil	2.—
Caraivan, Povesti de pretutindenii	2.—	» La noi în viișoară	2.—
» La șezătoare	1.50	» Povestiri alese	2.—
Cristescu, Carte pentru copii	1.20	» Povesti de seară	2.—
Brătescu-Voinești, In lumea dreptății	2.—	» Apa morților	2.—
Calaban, Chipuri și suflute	1.50	Sandu-Aldea, Pescar de Islanda	1.50
Cerna P., Poezii	2.—	» In urma plugului	1.50
Ciocărlan I., Pe plaiu	1.50	» Două neamuri	1.50
Ciotori D. N., Veselul strengar	1.50	» Ape mari	2.—
Dauș Ludovic, Iluzii	1.50	Speranța Th., Fete de azi, 2 vol.	3.50
Dunăreanu N., Chinuții	1.50	Stahl H., Bucureștii ce se duc	2.50
» Răsplata	1.50	Sterian Er., In noaptea nunții	1.50
Drăgășanu Codru I., Călătoriile unui Ardelean	1.50	» Educația sexelor	1.50
Dulfu P., Căntece și povesti	1.50	Slavici, Din bătrâni	2.50
» Păcală	2.75	» Nuvele, 2 vol.	à 1.50
Eminescu, Poesii	2.—	» Povesti	1.50
» Geniu pustiu	2.—	Silvan Gh., Valea albă	1.50
» Articole politice	—80	Speranța Th., Anecdote noi	1.50
Flaubert, Doamna Bovary	2.—	» » poporale, 2 vol.,	à 2.—
Cârleanu Em., Intr'o noapte de Maiu	2.—	» » botezate de post și pi-	
» Sapho	1.50	» » părăte, 3 vol.	à 1.—
» Nucul lui Odobac	1.50	Teodorean C., Sângele Solovenilor	1.50
Goethe, Faust	3.—	» Calea sufletului	1.50
Gorkii M., Parveniții	1.50	Vlahuță Al., Clipe de liniște	1.50
Goga, Ne cheamă pământul	2.—	» România pitorească	1.50
Hașdeu, Arșița, roman	2.—	» Din trecutul nostru	3.50
Hodos C., Mărtirii	1.50	» Poezii	2.—
» Departe de lume	1.50	Zamfirescu D., Anna, ceace nu se poate	2.—
Iorga N., Lupta pentru limba românească	1.—	Stavri, Luminișuri, poezii	2.—
» Neamul rom. în Ard., țara ung. 2 v. à	2.50	» Scriitori și curente	2.—
» Din faptele străbunilor	1.50	» Spiritul critic în cultura română	2.—
» Viața femeilor și trecutul românesc	1.75	Dobrogeanu-Gherea, Critice III.	4.—
» Viața și dom. lui Barbu Dim. Știrbei	1.50	Delavrancea, Sultânica	2.—
» Istoria lit. rom. în sec. XIX 3 vol., à	5.—	» Hagi Tudose	3.—
Lovinescu, Viața lui Gr. Alexandrescu	2.—	» Paraziții	1.50
» Critice, 2 vol.	à 3.—	» Intre vis și viață	3.—
» Nuvele	1.80	» Liniște—Trubadurul	2.—
Lungianu, In sărbători	1.50	» Apus de soare, dramă	2.—
Murger Str., Viața de Boem	2.—	» Viforul, dramă	2.50
Moruzi C. D., Instrăinații	2.—	» Luceafărul, dramă	2.50
Mera I. T., Din lumea basmelor	3.—	Negru N., Fabiola sau biserica din catacombe	2.50
Negrea Dr., Cum ne naștem	2.—	Ciocărlan I., Inimă de mamă	2.—
Pop V., Cum iubește o fată	1.50	Paulescu Dr. N. C., Insticte sociale, patimi	
» Prin vraj dragostei	1.50	și conflicte, Remedii morale	2.—
» Cum să iubim	1.50	Burnet H. Fr., Lordul cel mititel	2.—